

Sikūn Korīt

Pawre wam Korīt kām Jejus kōt hkwŷjê hwŷr kagà nē mēnh kōt kagà hō mēnh

Pawre na pre kagàja nhîpêx. Kêp mry hkà ho ixkre nhîpêx nē ho wēnê ho pa xwŷnh na pre. Tā hpânhâ kêp Jejus nhŷ hâ hkrajê jahkre ho pa xwŷnh. Jakamâ na pre kagàja nhîpêx nē Korīt kām mě kot Jejus kôt amnhî xunhwŷr xwŷnhjê hwŷr kumê. Na pre ra mě hwŷr wamta nhîpêx nē kumê. Wam kagà nhîxi pê Wam Korīt. Tā axte hkôt ja nhîpêx nē mě hwŷr mēnh jakamâ kagà nhîxi pê Sikûn Korīt.

Na pre Korīt kām Jejus kôt mě htôjê hō axtem nē nã puro kamâ hpijaàm kêt o pa nhûm Pawre tee ri harênh ma nê mě hwŷr wam kagàta mě nê kamâ tanhmâ mě kot hipêx to hâ mě kâm karõ. Tā kagà ja kamâ axte tanhmâ hâ mě kâm karõ hto.

Na pre ra Korīt wŷr mě kêp Kris nhŷ hâ mě ahkre hâ amnhî to hêx xwŷnhaja mě hwŷr pôj nê tanhmâ mě kâm kapêr jarênh to ho mě hkôt pa. Nê tanhmâ mě kâm Pawre ho hêx to. Jakamâ nhûm kagàja kamâ tanhmâ mě kâm amnhî tâ àaprâr to nê kâm mě hkînh tŷx ã amnhî jarê. Æ na pre Pawre mě kâm mêmoj jarênh nê hâ kagà anê. Nê mě kâm hâ kagà ho:

¹ Pa Korīt kâm Tîrtûm krajaja. Xà mě apiitâ mě amex na ka mě apa? E ot pa mě awŷr kagà nhîpêx nê kumê. Mě amâ nê mě anhô pika pê Gres kamâ

Tīrtūm krajē mē mē ato ixpimrātā mē awȳr hipēx nē kumē. Ixpē Pawre na pa hte Tīrtūm jamaxpēr xà hkōt ma Jejus Kris nhŷ hā krī piitā hkōt hkrajē jahkre ho ri ixpa. Tā Kris kōt mē pahtō Ximotre mē wa mē awȳr hipēx nē kumē.

² E kē Mēpahpām Tīrtūm mē Pahihti Jejus Kris wa mē ato mex rāhā ho pa. Nē mēmoj to mē akutā nojarēt rāhā ho pa. Ka mē wa kukwak ri ajamakētkati nē amex nē ri akīnh nē apa ho apa.

Pawre kām amnhī xà htŷx kamā hamak pyma hkēt ā harēnh

Rōmān 1.11-12; Korosē 1.11; Sikūn Tesarōn 2.16

³⁻⁴ Nà Tīrtūm kēp mē panhō Pahihti Jejus Kris nhīpēêxà na. Nē kēp Mēpahpām maati jakamā na hte mē pakamā ukaprī nē tanhmā mē pahto mex to ho pa. Kot puj mē mēmoj tā tanhmā amnhī to nē pahkaprī nē ri papa nhūm ja hā mē pahpumu hāmri nē hamaxpēr pix o akupŷm mē pahto mē paxihtŷx. Mēmo kaxyw na hte ā mē pahto mex anē? Nà mē pahte amnhī tā omunh nē amnhī pyràk mē hkaprī nē ri mē pa xwȳnhjē jamaxpēr o hihtŷx o mē hkōt papa kaxyw. Ja kaxyw na hte mē pajamaxpēr o hihtŷx. Jakamā kwa pu mē kām mex o mex ā mān harēnh rāhā ho papa.

⁵ Na htem tōhā ixto Kris nhīpēx pyrà nē tanhmā ixto pa amnhī xà htŷx kamā ijamat o ri ixpa. Tā nhūm Tīrtūm inhīpēx o te Kris nhīpēx pyrà nē hamaxpēr pix o tanhmā ixkrā hto pa mē kutā amnhī to htŷx nē arī mē hkōt ixpa. ⁶⁻⁷ Na pa hte mē amā Kris kapēr jarēnh o ixpa. Mē ate inhmar nē hkōt amnhī nhīpēx kaxyw. Jakamā na hte mē kām Tīrtūm kapēr mar prām kēt xwȳnhjaja tōhā mē

atā ixtomnuj nē pa amnhī xà htŷx kamā ijamat o ri ixpa. Tā kwār mē māmrī ã inhîpêx anē. Mē ate Jejus kôt amnhī xunhwŷr tŷxja na inhmā hprâm. Na htem tanhmā Kris ã inhîpêx to nhûm Tîrtûm mē hā ixpumu nē tanhmā ixkrâ hto pa inhmā amnhī xà htŷx kamā ijamat pyma hkêt nē ixpa. Nē arī mē hkôt mē kâm kapêr jarênh râhâ ho ri ixpa. Na hte Tîrtûm amarî ã inhîpêx anhŷr kêt nē. Mē ate ã kot inhîpêx anhŷr ã ixpumunh nē ixpyrà nē amnhī kaxyw kâm ajamaxpêr tŷx kaxyw na hte ã inhîpêx anē. Mē ate ja hā ixpumunh nē ã ajamaxpêr anhŷr kaxyw nē mē ajamaxpêr o:

—Nà kot pa nhýrmâ Pawre pyrà nē töhâ mē myrapê amnhī xà htŷx kamā ijamat o ixpa. Hâmri nhûm Tîrtûm ja hā ixpumu nē te ho Pawre nhîpêx pyrà nē tanhmā ixto pa inhmā amnhī xà htŷx kamā ijamat pyma hkêt nē ixpa. Nà koja ã inhîpêx anē.

Anhŷr o mē ajamaxpêr kaxyw na hte Tîrtûm mē kutâ ixto ixihtŷx. Mē ate ja hā ixpumunh nē akupŷm tâm ajamaxpêr pê Karô nhŷ hâ amnhî to axihtŷx kaxyw. Jakamâ na pa tee ri mē akukamâ ijamaxpêr kêt nē.

Tîrtûm kêp mē papytar xwŷnh ã harênh

⁸ E Kris kôt ixkwŷjaja. Kot paj ixprî hâ mē amâ tanhmâ amnhî jarênh to ka mē inhma. Na pa pre ma pika pê As wŷr mõ nê mē kâm Jejus kapêr jarênh o ri mē hkôt ixpa. Hâmri nhûm mē hkwŷjaja ja hâ ixtomnuj tŷx nê pa amnhî xà htŷx kamâ ijamat pê mē hkôt ixpa. Kironhŷx pa pre mē kamâ ty. ⁹ Na pa pre tee ri amnhî kukamâ ijamaxpêr o:

—Koja pēr mē ixpī. Tanhmā kot pa we amnhī to nē tokyx mē kēp amnhī pytā? Kot paj tee ri inhmā mē kēp amnhīptār prām. Tīrtūm pix na ja kaxyw mē kutā àhpumunh tȳx. Rȳ nhūm mē kot ixpīr tā nhūm kot akupȳm ixto ixtīr kaxyw tapxipix na àhpumunh tȳx. Nà kot paj amnhī kaxyw tapxipix mā mān ijamaxpēr o ri ixpa nhūm amnhī tā ixpumu nē hkīnh nē. Ā ixte amnhī nhīpēx anhȳr o ixpaja na kām hprām. Anē.

¹⁰ Tā nhūm pre ā inhīpēx anē nē xatā mē kēp ixpytār o ixkōt pa. Koja ā mē kēp inhīpēx anhȳr rāhā ho pa. Nà ā kot inhīpēx anhȳr mā kēnā.

¹¹ Nom kwa kēr ka mē apiitā arī ixto Tīrtūm wȳr rāhā ho ri apa kē mē ama nē mē kām ixkurē xwȳnhjē kutā ixto ixihtyā rāhā ho pa. Nē ixto mex rāhā nē. Hāmri nhūm mē ohtō nē kot mē kēp tanhmā ixpytār to hā ixtā omu nē ixtā kām mex o mex ā harē.

*Pawre kot mē kām amnhī tā aprār ā harēn
Wam Korīt 2.1-5*

¹² Nē na xep pre atar Kris kōt mē pahkwȳjaja tanhmā ixto kapēr punuj to nē Jesus kot mē awȳr inhmēnh kēt ā mē amā ixto hēx. Nē ijakwa nhīkjē ho inhmā mē akīnh nē ijakwa nhīkjē ho mē ato ixkapēr punuj ā ijarēn o ri pa. Nom ixte ā amnhī nhīpēx anhȳr kēt. Aa ixte tanhmā mē ano kupyr to hkēt. Ām hāmri na pa mē amā amnhī jarē nē tām mē amā ixkapēr o ri ixpa nē tām ri mē anhīpēx o ri ixpa. No ijamaxpēr tūm kōt tanhmā mē anhīpēx to hkēt nē. Ām Tīrtūm kot mēmoj to mē pakutā nojarēt ā omunh xà hkōt pix mā na pa hte ū hā mē ato mex o ri ixpa. Ijamaxpēr nyw o. Na pa

hte Tīrtūm pyrà nē mē piitā mē ho mex nē. No mē kajaja ixpyràn mē apê hkra jakamā na pa hte mē ato mex kumrēx o ri ixpa. ¹³ Na pa hte mē amā kagà hkwy nhǐpêx nē ixpri hā mē amā tanhmā mēmoj jarēnh to. Mē ate kamā harēnh nē mar mex kurē kumrēx kaxyw. No na pa hte mē amā tanhmā ixêx to ry tanhmā mē ano kupyr to hkêt nē. ¹⁴ Ă ixte amnhī nhǐpêx anhŷr o ri ixpa htā kormā mē apiitā ja hā ixpumunh mex kêt nē. Nē Jejus kot mē awŷr inhmēnh ā ixpumunh mex kêt nē. Jakamā na hte mē akwŷjaja ixto akapēr punuj o pa. Tā kot kaj mē nhŷrmā ām hāmri Jejus kot mē awŷr inhmēnh ā axpēn mā ijarē pa mē ama nē ixtkīnh nē. Hāmri nhǔm nhŷrmā mē panhō Pahihti Jejus mē pahwŷr akupŷn wrŷ pa kām mē ajarē nē kām:

—E Pahihti. Jajê mā na pa pre akapēr jarēnh o ixpa nhǔm mē inhma nē akôt amnhī xunhwŷr kurê kumrēx nē tām amnhī nhǐpêx mex o pa.

Anhŷr o kām mē ajarē. Hāmri nē ā mē ate amnhī nhǐpêx anhŷr ā mē apumunh kôt ixtkīnh nē. Ka mē ajaxwŷja akînh pê tanhmā kām ijarēnh to ho akuhê.

*Pawre hêx kêt ā kot amnhī jarēnh
Wam Korīt 16.5-6*

¹⁵⁻¹⁶ Nē na pa pre ra mē awŷr ixkrà. Ixte ma mē awŷr inhmōr nhǔm mē ate ixpumunh nē akînh ā mē akamnhīx nē mē awŷr ixkrà nē ijamaxpēr o:

—Nà ma Masetōn wŷr inhmōr xwŷj ri kot paj ma Korīt kumrēx wŷr mō. Hāmri nē Kris kôt ixkwŷjê pumu nē rī kormā hamū Masetōn wŷr mō. Nē mē kamā ri ixpa tāmtā awjanā nē akupŷn Korīt wŷr mō nē axte mē omu. Jao Tīrtūm kapēr o mē ahkre

ho axkrut nhūm mē amnhī tā ixpumu nē hkīnh nē. Hāmri pa akupŷm Jutej wŷr inhnojarêt nhūm mē pry hā ixàpkur xà hā inhmā mēmoj kwŷ nhōr japēr.

Anhŷr o ijamaxpēr. ¹⁷ Tā kormā jar tanhmā amnhī nhîpêx to ho ixpa ka xep mē tee ri amnhī wŷr ixtkām ama nē axpēn mā ijarēn o:

—Kwa Pawre kot ra mē pahwŷr nojarêt ã amnhī jarēn tā amnhīm nojarêt kêt kumrēx. Mān pre ãm mē pamā amnhī to hêx nà? Ra kot mē pamā amnhī jarēn tā tokyx hpôx kête hā. Anē.

¹⁸ Kwa mē ri ã inhmā ajamaxpēr anhŷr kêt nē. Na pa pre mē amā ixêx kêt nē. Na pa hte Tīrtūm noo mā ãm hāmri mēmoj jarēn o ri ixpa nē mē amā mēmoj jarēn o ixêx kêt nē. Nà ãm hāmri na pa pre ma mē awŷr inhmōr ã amnhī jarē.

¹⁹ Na pa pre ra Ximotre mē Siras mē wa mē amā Jejus Kris jarēn o ri mē akôt ixpa. Jejus kēp Tīrtūm Kra hā harē nē kot amnhī nhîpêx te kot Tīrtūm kot amnhī nhîpêx pyràk ã harēn o ri ixpa. Jejus haxwŷja amnhī to hêx kêt. Kot mēmoj tā amnhī jarēn xà hkôt na hte ãm hāmri tanhmā amnhī nhîpêx to. Tā ã kot amnhī nhîpêx anhŷrja kôt na pa inhmā ixte amnhī nhîpêx o ixpa hprām nē. ²⁰ Ra Tīrtūm Jejus Kris kukwak ri kot mē pahto mex ã amnhī jarēn jakamā na pu htem axpēn mā harēn o:

—Koja Tīrtūm Jejus kukwak ri mē pahto mex rax nē. Ra kot mē pahtā amnhī jarēn xà hkôt. Nà Tīrtūm mex o mex. Anē.

*Tīrtūm kot mē pa hwŷr Karō rēnh ã harēn
Rōmān 8.14; Epes 1.13*

21 Nà Tīrtūmja mex o mex. Kot mē pahpê hkra kaxyw amnhīm mē paxunhwyr jakamā na hte tanhmā mē pahkrā hto pu mē Kris kōt amnhī nhīpêx mex o papa.

22 Na pu htem Kris kōt amnhī xunhwyr nhūm Tīrtūm ja hā mē pahpumu nē mē pahwyr Karō rē nhūm mē pahwyr agjē. Mē piitā mē kot mē pahpê hkra hā mē pahpumunh kaxyw. Te mē kot tanhmā mē hikukrēx kagà hto nhūm mē kot kēp ò dōn ã omunhta pyràk. Tā koja Tīrtūm Karō mē pakamā hkrī pu mē ja hā amnhī pumunh kōt Tīrtūm kot nhīrmā mē pahto mex rax ã amnhī tā omunh kurê kumrēx. Ra kot mē pahto mex tā koja nhīrmā mē pahto mex rax o wam kot mē pahto mex raxta jakre.

Pawre kām mē kām àkjēr prām kēt ã kot amnhī jarēnh

Wam Korīt 4.21; Sikūn Korīt 10.1-2

23 E Kris kōt ixtō nē ixtōxjaja. Kot paj kormā ma mē awyr inhmrōr kēt ri ixprī hā mē amā tanhmā amnhī jarēnh to ka mē ixte amnhī jarēnh ma. Tīrtūm tām mē arom kot ijamaxpēr kōt ixpumunh mex jakamā kot paj noo mā ixprī hā mē amā tanhmā amnhī jarēnh to ka mē inhma.

Na pa pre ra mē awyr inhnojarēt tā no ām tee ri amnhī kukamā ijamaxpēr nē ijamaxpēr o:

—Nà kot paj taxy kormā ma mē hwyr inhmrōr kēt nē. Kot paj tokyx mē hwyr mōn pōj nē kot amnhī tomnuj xwÿnhta ã mē kām akir nē nē tanhmā mē kām ixkapēr to. Hāmri nhūm mē amnhī tā inhma nē hkaprī nē tee ri amnhī kukamā hamaxpēr. Æ

mẽ kot amnhī nhīpēx anhȳr pymaj kot paj kormā
mẽ hwȳr inhmōr kēt nē.

Anhȳr o ijamaxpēr. ²⁴ Inhmā ma mẽ awȳr
inhmōr nē tanhmā mẽ ate amnhī nhīpēx to hā axte
mẽ amā karō kamā ixihtȳx prām kēt. Mẽ akwȳjē
rom ra mẽ ate Kris hkōt amnhī xunhwȳr tȳx kēnā.
Tā mẽ ate hkōt amnhī nhīpēx mex o akīnh nē apaja
na inhmā hprām.

2

¹ Na pa pre ma mẽ awȳr mō nē mēmoj tā mẽ amā
akir nē nē tanhmā mẽ amā ixkapēr to ka prem
inhma nē akaprī nē ri apa. Tā inhmā akupȳm
mẽ awȳr inhmōr nē axte mẽ amā ixākjēr prām kēt
jakamā na pa kormā mẽ awȳr inhmōr kēt nē. ² Kot
kaj mẽ akīnh nē apa pa ijaxwȳja ixfīnh nē ixpa. No
kot paj ma mẽ awȳr mō nē mēmoj tā mẽ amā akir
ka mẽ tee ri inhma nē akaprī nē. Pa mẽ apumu nē
ijaxwȳja ixkaprī nē.

³ Ja pymaj na pa pre wam ixte mẽ awȳr kagà
mēnhta kamā mēmoj nē tanhmā mẽ amā ixākjēr
to. Mẽ ate kamā harēnh nē mar nē tokyx kormā
mẽ awȳr inhmōr xwȳj ri tanhmā mẽ ate amnhī
tomnuj tota kaga nē tām amnhī nhīpēx kaxyw. Kēr
pa mēmo arīgro hā ma mẽ awȳr mōn pōj nē mẽ ate
tām amnhī nhīpēx o apa hā mẽ apumu nē ixkaprī
hkēt nē ixfīnh nē. Ka mẽ ajaxwȳja ixpumu nē
akīnh nē. ⁴ Jakamā na pa pre ã mẽ amā kagàta
nhīpēx nē mẽ awȳr mēnh anē. Nē kamā mēmojta nē
tanhmā mẽ amā ixākjēr to. Na pa pre ixkaprī htȳx
nē tee ri mẽ akukamā ijamaxpēr o inhmȳr rax pē
mẽ amā mēmojta ã kagà. No ãm mẽ akaprī kaxyw

na pa pre mē amā hipēx kêt nē. Ām mē ate kamā harēnh nē inhmar nē ajamaxpēr o:

—Hêxta waa nē. Nà Pawre na kām mē pahkīnh tÿx kumrëx. Hā na pre mē pahte tanhmā amnhī tomnuj to hā mē pajarēnh ma nē tee ri mē pakukamā hamaxpēr pê kagàja kamā hā mē pamā akir nē mē pahwyr kumē. Nà kām mē pahkīnh tÿx kām na ã mē pamā kapēr kām hihtÿx anē.

Anhŷr o ajamaxpēr kaxyw na pa pre hipēx nē mē awŷr kumē.

Mē kot axte amnhī tomnuj mā hamaxpēr kêt ã mē kām karō

Rukre 17.3-4; Wam Korīt 5.1-13; Karatas 6.1-2

⁵⁻⁹ Nē wam kagàta kamā na pa pre mē amā mē akwŷjé hō kot nā kaàkre kamā hpijaàm kêéta pa mē amā tanhmā hā karō hto. Ra mē ate harēnh mar tā nē kām akapēr kêt nē. Tā mē ate inhmar nē nē tanhmā kām akapēr to nē amnhī nē hanor kaxyw na pa pre mē awŷr kagàja mē. Hāmri nē ijamaxpēr o:

—Ko. Koja mē ixkapēr mar xà hkôt amnhī nē hanor japêr. Anē.

Tā ka xep prem kamā harē nē ama nē tee ri ja hā amnhī pumu nē akaprī nē. Nē ixpyrà nē apijaàm nē. Hāmri nē ijamaxpēr xà hkôt amnhī nē hanor kām axihtÿx nē. Ām hāmri na ka prem ã hipēx anē. Nhūm xep tee ri ja hā amnhī pumu nē hkaprī nē hkaprī xàj ri mŷr o pa. Jao ra ã amnhī nhîpêx anhŷrta kaga nē akupŷm tām amnhī nhîpêx. Tā ra ã kot amnhī nhîpêx anhŷr jakamā kwa mē tokyx akupŷm amnhī wŷr awŷr kê axte mē awŷr mra nē mē akôt pa. Ra kot amnhī tomnujta kaga jakamā kêr ka mē axte kām ajamaxpēr kêt nē. Akupŷm

tām kām akapēr kē tokyx akupŷm tām hamaxpēr nē hkînh nē pa. Kot kaj mē tokyx ã hipêx anhŷr kêt nē nhûm tee ri amnhî kukamâ hamaxpêr nē hkaprî nē pa. Ja pymaj kwa mē amâ hkînh ã kâm amnhî jarê nê akupŷm tām kâm akapêr pê tām hipêx o ri apa. Kê amnhî tâ mē apumu nê akupŷm hkînh nê tām hamaxpêr. ¹⁰ E kér ka mē axte kot tanhmâ amnhî tomnuj tota mâ ajamaxpêr kêt nê. Kwarî ho kwarî. Kot kaj mē ã hipêx anê pa ijaxwŷja ma hipêx anê. No pa na pre tanhmâ ixtomnuj to hkêt nê. Âm Jejus kapêr kwŷm na pre ri ã amnhî nhîpêx anê. Tâ ra kot amnhî tomnujta kaga jakamâ kot paj Jejus nhŷ hâ akupŷm tām hipêx nê kot amnhî tomnujta o ijamatkati tokyx anê nê axte kâm ijamaxpêr kêt nê. Mê apiitâ mē amex nê ri mē apa kaxyw. Jakamâ kér ka mē ajaxwŷja mē amex nê apa kaxyw ã amnhî nhîpêx anê nê axte kâm ajamaxpêr kêt nê. ¹¹ Kwa mē tokyx ja ho ajamatkati. Kê Satanasti tee ri ja hâ mē apumu nê mē amâ mē ate tanhmâ amnhî tomnuj to hprâm xàj tee ri tanhmâ ri mē ato ho pa kapry. Kê pu mē Satanasti kot amnhî nhîpêx kôt amnhî nhîpêx o ri papa hkêt nê. Ra mē pahte Tîrtûm kapêr kuhpa hâ tanhmâ kot amnhî nhîpêx to ho pa hâ omunh mex kênâ.

Pawre kot Xitre japêr o pa hâ harênh

¹² Nê na pa pre ja rûm ixfato nê ma Tôx wŷr mõ. Ixte mē kâm Kris jarênh o mē hkôt ixpa kaxyw ma mē hwŷr mõ. Nhûm Pahihti Kris ixkukamâ tanhmâ mē hkrâ hto jakamâ pa pre mē hwŷr pôj nhûm mē piitâ kâm ixujarênh mar prâm nê. Pa pre mē kâm Tîrtûm kapêr jarênh ryy ho mē hkôt

ixpa. ¹³ Na pa pre Xitre ra mē hwȳr ixfukamā hpôx ā hkamnhīx tā nhȳri omunh kêt nē. Hāmri nē ijamaxpēr o:

—Hêxta waa nē. Inhmā Korīt kām Jejus kwȳjē jarēnh mar prām. Na pa tee ri mē hkukamā ijamaxpēr o ixpa. Nom kormā Xitre mē kurūm akupȳn hpôx kêt. Mān kormā Masetōn kamā pa.

Anhȳr o ijamaxpēr hāmri nē mē kām amnhī jarē nē ixfkato nē ma Masetōn wȳr krī hkwȳ hkôt hapēr o mō. Tā ra hwȳr ixfkato nē omu.

*Te mē pahpē mēhkuxwa xà pyràk ā mē pajarēnh
Epes 5.2; Piripos 4.18*

¹⁴⁻¹⁶ Nà Tīrtūmja mex o mex. Na hte mē pahto mex rāhā ho pa. Nē mē kot mē panē àmnàr xwȳnhjaja nhūm hte tanhmā mē ho pu mē ma paxàmnhīx ri mē hkôt mē kām Kris kapēr jarēnh o ri papa. Te mē pahte mē hkuxwa xà ho ri mē hkuxwa ho papa pyràk. Mē pahte Kris kôt amnhī nhīpēx jakamā Tīrtūm mā te mē pahkuxware nē ri mē papa pyràk. Nē te mē kām Kris jarēnh o ri papa pē te mē hkuxwa xà ho mē hkuxwa ho ri mē hkôt papa pyràk. Nhūm hte mē hkwȳjaja mē pama nē kām mar prām nē. Nē mē paxujarēnhja haxwȳja te kot mē hkuxwa xà kuxwa mex nhūm htem hpār nē kām ho amnhī kuxwa hprām pyràk. Jao kām mē pamar prām nē Kris kôt amnhī xunhwȳ. No nhūm mē hkwȳjaja axtem nē mē kēp mē pamar prām nōkati. Mē kumā Tīrtūm kapērja te kēp wenēn kuxȳ htȳx nhūm mē kot hpār nē htȳk pymaj amȳm kuhē pyràk. Jao kapēr kaga nē kēp amȳm amnhī xunhwȳ.

Nē na pu htem amnhī krā hkōt mē kām Kris kapēr jarēnh o ri papa hkēt nē. Ām Tīrtūm nhŷ hā pix mā tanhmā harēnh to ho papa.

Pawre kot katàt kôt Tīrtūm kapēr o mē ahkre hā harēnh

¹⁷ Na hte mē kot mē kēp Kris nhŷ hā mē ahkre hā amnhī to hēx xwÿnhjaja te Tīrtūm kapēr o wēnê pyràk o mē hkōt pa. Jao kàxpore hprām xàj amnhī krā hkōt tanhmā mē kām harēnh to nhūm htem mē kuma nē hpānhā tanhmā mē kām amnhīrer to. Nom pa na pa hte ā amnhī nhípêx anhŷr kêt nē. Nē mē uràk nē amnhī krā hkōt Tīrtūm kapēr jahkre ho ixpa hkēt nē. Tīrtūm kot mē akaxyw ixām jakamā na pa hte ixkatàt kôt Kris nhŷ hā amarī mē amā kapēr jarēnh o ri mē akôt ixpa. No mē uràk nē kàxpore prām xàj mē amā harēnh kêt nē. Tīrtūm kot ja hā ixpumunh mex.

3

¹ Mē kēp Kris nhŷ hā mē ahkre hā amnhī to hēx xwÿnhjaja na htem nhŷhŷm nojarêt nē mē kot mar xwÿnhjē mā:

—E kot paj ma nhām krī hō hwŷr mō nē Tīrtūm kapēr o mē ahkre. Jakamā kwa mē kaxyw inhmā kagà nhípêx nē kamā ixte Tīrtūm kapēr o mē ajahkre mex xwÿnh ā ijarē nē hā kagà. Hāmri nē inhmā agō pa ma amnhī kôt o mō nē mē kot inhmār mā xwÿnhjē mā kugō kē mē kamā harē nē ijarēnh ma nē kām ixkapēr mar prām nē.

Anhŷr o na htem amnhī to mē hwŷr o pa. No pa na inhmā ā amnhī nhípêx anhŷr prām kêt. Inhmā nhām mē kām amnhī to jarkrar prām kêt. Mē ate ja hā ixpumunh mex. Ra mē piitā mē kot ixkatàt

kôt ixte Tīrtūm kapēr jarēnh mex ã ixpumunh mex jakamā mo kaxyw kot pa ri amnhī kôt kagà jamè nē ho ixpa? Nà kot pa amnhī kôt hõ ho inhmōr kaxyw hã ixàhwyr kêt nē. ²⁻³ Mẽ kajaja te mẽ apê inhõ kagà pyràk. Na ka prem ixte mẽ ajahkre ma nē Jejus kôt amnhī xunhwyr kurê kumrēx. Hämri nhūm Tīrtūm mẽ amā amnhī Karō rẽ nhūm mẽ amā agjê ka mẽ ÿ hã amnhī nhípêx nyw o amnhī nhípêx o apa. Hämri nhūm mẽ akwýjaja amnhī jaêr pê mẽ ate amnhī nhípêx nyw ã mẽ apumu nē mẽ atā axpēn mā ijarēnh o:

—Hêxta waa nē. Pēr ām hämrī na pre Kris mẽ hwyr Pawre mẽ. Na pre ma mẽ hwyr mō nē mẽ kām Tīrtūm kapēr o mẽ ahkre nhūm mẽ kuma nē amnhī tomnuj kaga hpa nē hpānhä Tīrtūm kapēr kôt amnhī nhípêx nē tām ri amnhī nhípêx o pa. Äm hämrī na hte Pawre mẽ ahkre mex o pa. Hêxta waa nē.

Anhýr o mẽ atā ijarēnh jakamā mo kaxyw kot pa kagà hkwý jamè nē amnhī kôt ho ixpa? Nà mẽ kajaja te mẽ apê inhõ kagà pyràk.

⁴ Na pa pre Jejus kôt amnhī xām nhūm Tīrtūm ja hã ixpumu nē tanhmā inhmā kapēr o amnhīrīt to nē inhmā:

—E Pawre. Kêr ka ma mẽ kām ixkapēr jarēnh o ri mẽ hköt apa.

Anhýr jakamā na pa hte Tīrtūm kamnàr rom ã amnhī nhípêx anhýr o ri mẽ hköt ixpa. ⁵ Nom amnhī krā hköt mẽ ahkre hkêt nē. Tanhmā kot pa we amnhī to nē amnhī krā hköt mẽ kām kapēr o mẽ ahkre mex nē? Nà Tīrtūm pix na hte ja kaxyw tanhmā ixkrā hto pa ô ri mẽ ahkre ho ri ixpa.

Tīrtūm kapēr nyw jarēnh

6 Nē Tīrtūm na hte tanhmā ixkrā hto pa Karō nhŷ hā mē piitā mē kām kapēr nyw jarēnh o ri ixpa. Amnepêm Tīrtūm kot Ijaew mā mēmoj tā karō xwÿnhata. Mojes kot kapēr tūm jarēnh o pa xwÿnhata mex tā no nhūm mē tee ri hkôt kām amnhī nhÿpêx prām o pa. Nē xatā kamā harē nē omunh tā tee ri kot hkôt kām amnhī nhÿpêx prām. Tā mē kot hkôt amnhī nhÿpêx kêt mÿrapê na prem pikaprār pan hapêx. No kêt Tīrtūm kapēr nywja. Jejus jarēnhja. Na hte Tīrtūm Karō tanhmā mē pahkrā hto pu mē Jejus kôt amnhī nhÿpêx o ri papa. Jao mē pahpê pahtīr tūm nē papa mā xwÿnh. No na hte nhām mē hkwÿjaja kām harēnhja mar prām kêt nē amnhī jarēnh o:

—Nà kot paj amnhī krā hkôt ã amnhī nhÿpêx anē nē ã amnhī nhÿpêx anē nhūm Tīrtūm ja hā ixpumu nē ixtīr tūm nē ixpa mā xwÿnh ã ijarē.

Anhŷr tā no ãm ã amnhī jarēnh anhŷr kaprȳ. Tīrtūm Karō nhŷ hā mē kot amnhī to mex o mē pa xwÿnh pixjaja koja mē htīr tūm nē pa ho pa.

7 Nē Tīrtūm kapēr tūmta na pre Mojes mē kām harēnh kaxyw nhūm mēmoj tanhmā amnhī nhÿpêx to rax kumrēx. Naja hkrakrak nē haxēnh nē kamā kamât kô htyk. Hāmri nhūm Tīrtūm mē kot hkôt amnhī nhÿpêx kaxyw kēn po hā mē kām mēmoj tā karō nhūm Mojes kumŷ nē mē hwȳr o wrȳ nē mē kām kamā harē. Tīrtūm kot hirā htÿx kamā kām kapēr nhūm kuri mar o ãm jakamā uràk nē ź hā hkuk nhīrā htÿx kumrēx nē mē kām kapēr jarēnh o xa. Jakamā nhūm mē tee ri kot hprī hā omunh mex kaxyw no ãm nom gêk tÿx nē. Tā gaa nhūm hkuk kām hirāja amnhīm hprī nē hapêx o mō. Na pre ã Tīrtūm Ijaewjē mā kapēr tūm nhōr anē. Hāmri

nhūm Mojesja ô ri mē kām kamā harē nē harēnh pa hāmri nē mē kām:

—E kēr ka mē Tīrtūm kapēr mar tȳx nē hkōt amnhī nhīpēx mex rāhā ho ri apa. Kēr ka mē nhīrmā atyk tā kē akupȳm mē ato mē atīr ka mē ò krī kamā kuri atīr tūm nē amex nē apa ho apa. Anē.

Hāmri nhūm mē kuma nē kām:

—Tōe. Nà kot paj mē hkōt pix mā ri amnhī nhīpēx mex rāhā ho ri ixpa.

Anhīr ā amnhī jarēnh tā no ām hkōt amnhī nhīpēx kēt nē nhūm Mojes tee ri mē kot amnhī nhīpēx ā mē omu nē mē kām:

—Nà mē ate Tīrtūm kapēr kōt amnhī nhīpēx kēt jakamā kot kaj mē nhīrmā ty nē Tīrtūm pē awry rax kumrēx nē ri apa. Anē.

⁸ Tā na hte Tīrtūm jarāhā axtem tanhmā mē pamā kapēr to. Pānhā kapēr nyw o kapēr nē mē pamā:

—Kot kaj mē Ixkra Jejus kōt amnhī xunhwȳ pa hā mē apumu nē mē ato ijkra. Hāmri nhūm Ixkarō mē amā agjē. Anē.

Kapēr ja na mex kumrēx o kot kapēr tūm jakrenh. ⁹ Kapēr tūmja mex tā nhūm htem hkōt amnhī nhīpēx kēt nē. Jakamā na htem ty nē Tīrtūm pē awry rax ā ri pa. No kapēr nywja na tūmta rom mex o mex. Na hte Tīrtūm mē pamā kapēr nywja jarēnh o:

—Kot paj tanhmā mē akrā hto ka mē amnhī to mex pix o ri apa. Jao ijkōt ri amnhī nhīpēx mex o ri apa. Anē.

¹⁰ Nē kapēr tūmja te kot kanē hpōk kryre pyràk. No kapēr nywja mex o kot tūm jakrenh jakamā te

kot mēmo hpōk rūnh o kanē hpōk kryre jakrenh pyrāk. Jakamā nhūm mē kot hirā rax kām ri mrar gryk ā hpōk grire nhīrā kamā mrar kēt pyrāk. ¹¹ Tīrtūm kapēr tūm te kot Mojes kuk pyrāk. Na pre kamā hirā rax tā gaa nē amnhīm hprī nē kamā hirā hapēx o mō. Nē gaa nē hapēx. No kēt Tīrtūm kapēr nywja te kot Tīrtūm nhīrā htīx rāhā ho rāhāta pyrāk. Koja urāk nē aa hapēx kēt kumrēx.

Ijaewjē jarēnh

Rōmān 11.7-10

¹² Nē Tīrtūm kapēr nywja mex o mex jakamā na pa hte ixāmnihīx mē kām harēnh o ri ixpa. ¹³ Te ixte Mojes kot amnhī nhīpēx pyrāk kēt. Na pre hte Mojes ixfīnhā àamnhīx Ijaewjē mā Tīrtūm kapēr jarēnh o ri pa hkēt nē. Mē kot hkuk kām hirāta ra hapēx o mōr ā omunh nhūm hpijaàm pymaj na pre kupēxē puroore ho amnhī kuk pro nē ri mē hkōt pa. ¹⁴ Jakamā nhūm prem hprī hā hkuk kām hirā pumunh mex kēt nē. Nē Tīrtūm kapēr ā kagà htūmja nhūm prem māñen hprī hā mar mex kēt nē. Mē hkrā hihtīx jakamā te mē kot amnhī jamak pro nē mēmoj mar mex kēt pyrāk jakamā mē kot mar tā hprī hā mar kēt nē. Nē hkōt ri amnhī nhīpēx mex kēt nē. No mē kot Kris kōt amnhī xunhwyr xwÿnhjaja na hte Tīrtūm amnhī tā mē omu nē te mē nē mē hamak hpro xāta rēnh par nē rēnh pyrāk o mē hipēx nhūm mēhprī hā kapēr mar tīx nē.

¹⁵ Tā na hte Ijaewjaja arī jarāhā Mojes kot Tīrtūm kapēr ā kagà htūm kamā harēnh o pa. Nom arī mē hkrā hihtīx jakamā te mē kot amnhī jamak pro nē kamā harēnh o pa pyrāk o amnhī nhīpēx jakamā kormā hprī hā mar kēt nē. ¹⁶ Tā koja mē hkwÿjaja

Pahihti Jejus Kris kôt amnhī xunhwȳ nhūm amnhī tā omu nē te kot mē hamak nê hpro xà hpyr nē mēnh pyràk o mē hipêx nhūm mēhprī hã kapēr nyw mar tȳx nē. ¹⁷ Pahihti mē Karōja wa htipxi jakamā na hte mē pakamā agjē nē hprī hã mē pamā kapēr o amnhīrīt o pa. ¹⁸ Ra mē pahte Pahihti Kris kôt amnhī xunhwȳr jakamā te mē pahte mē kot amnhī jamak pro xwȳnh kot amnhī nhīpêx pyràk kêt. Nhūm Pahihti Karōja tanhmā mē panhīpêx to pu mē ra hkôt amnhī nhīpêx mex o mō. Jakamā na htem mē pahte amnhī nhīpêx nyw pumunh kôt Tīrtūm kot tām amnhī nhīpêx ã omunh kurê kumrēx. Kormā mē pahte hkôt amnhī nhīpêx mex kumrēx kêt tā ra hkôt amnhī nhīpêx mex o mō. Jao te tām kot amnhī nhīpêx pyràk o amnhī nhīpêx o mō.

4

Jejus kapēr te kēp kanē pyràk ã harēnh

Wam Korīt 2.1-5; Sikūn Korīt 1.12; Wam Tesarōn 2.1

¹ Nē na pre Tīrtūm ixto mex nē tanhmā kām ixàpênh to hã inhmā karō. Ixte ma mē kām kapēr jarēnh o ri mē hkôt ixpa kaxyw. Jakamā na pa hte ixàmnhīx mē hkôt mē kām harēnh o ri ixpa. ² Nhūm mē hkwȳjaja axtem nē ixēx o ri ixpa hã ijarēnh tā ixte ã amnhī nhīpêx anhȳr kêt. Na pa hte amnhī tomnuj o ri ixpa hkêt nē. Mē hkwȳjaja kot mē no kupyr kaxyw mē kām Tīrtūm kapēr o hēx o pa htā pa na pa hte ã amnhī nhīpêx anhȳr kêt nē. Ixprī hã mē kām harēnh o ixpaja na inhmā hprām jakamā na pa hte ixkatât kôt harēnh o ri mē hkôt ixpa. Mē piitā mē kot ixēx kêt kôt ixpumunh mex

kaxyw. Tīrtūm kot ixēx kêt kôt ixpumunh mex.
³ No nhÿrmā mē htyk nē ma kuwy hwÿr mē pa
 mā xwÿnh pixjaja na htem hprī hā ixkapēr mar
 mex kêt nē. ⁴⁻⁶ Satanasti tām kēp mē hpām. Kēp
 mē kām Tīrtūm kapēr mar prām kêt xwÿnh piitā
 mē hpām. Jakamā na pa hte mē kām tanhmā Jejus
 jarēnh to. Kēp Tīrtūm Kra hā harē nē te kot Tīrtūm
 kot amnhī nhÿpêx pyràk ã harēnh o ri ixpa. Hämri
 nhūm Satanasti tee ri ja hā ixpumu nhūm ja kēp
 omnuj nē. Jakamā nhūm tanhmā Tīrtūm nē mē
 hkra hto nē te mē hamak pro pyràk o mē hipêx.
 Mē kot hprī hā Jejus jarēnh mar nē hköt amnhī
 xunhwÿr pymaj nhūm ã nē mē hipêx anē. Jejus
 jarēnh te kēp kanê hpôk mex pyràk jakamā mē
 kot mar kêt xwÿnhjaja te kamàt kô kamā ri mē pa
 pyràk. No nhūm Satanasti tām kot nē mē no kupyr
 jakamā nhūm htem ã ri kamàt kô kamā mē pa
 pyràk o amnhī nhÿpêx anē.

Amnepê mā kormā mēmoj kêt ri nhūm kamàt kô
 pix. Tā nhūm Tīrtūm tanhmā kapēr to nē kapēr o:

—E kē hirā kato. Anē.

Hämri nhūm ra kapēr xà hköt hirā kator kurê
 kumrëx. Tā ja pyrà nē na pa pre kamàt kô kamā
 ixtÿx ri ixpa pyràk nhūm Tīrtūm te kot inhmā
 kanê hpôk nhūm hirā pyràk o inhÿpêx pa mex o
 mex ã omunh kurê kumrëx. Hämri nē Jejus Kris
 kot amnhī nhÿpêx ã omu nē te Tīrtūm kot amnhī
 nhÿpêx ã omunh pyràk. Wa kot amnhī nhÿpêx te kot
 axpēn pyràk.

Nē na pa hte pam tanhmā amnhī jarēnh to ho ri
 ixpa hkêt nē. Âm Jejus Krisja pix na pa hte harē.
 Tapxipix na kēp mē panhō Pahihti. Jakamā hkînhā

te ixpē mē amā ixàpēnh xwỳnh pyràk o na pa hte mē amā kapēr jarēnh o ri mē akôt ixpa.

*Pawre te kēp poti gràre nhǐpêx pyràk ã harēnh
Wam Korīt 2.4-5; Sikūn Korīt 11.23, 12.9*

⁷ Nē Tīrtūm ixrom hihtyx o hihtyx. No pa na hkñhā ixilhtyx kêt. Te ixpē poti gràre nhǐpêx pyràk jakamā na pa hte Tīrtūm xihtyx xwỳnh pix nhÿ hā mē kām kapēr jarēnh o ri mē hkôt ixpa. Nhǔm htem inhma nē ãm hāmri ixte ÿ hā ixkapēr ã ix-pumunh kurê kumrēx. No pa ixte amnhī krā hkôt ixkapēr ã ijarēnh kêt nē.

⁸ Na pa hte mē hkôt mē kām Jejus jarēnh o ri ixpa nhǔm mē hkwýja tōhā inhma nē ja hā inhǐpêx kati nē pa amnhī xà htŷx kamā ama. Nom nhǔm Tīrtūm mē kutā tanhmā ixkrā hto pa inhmā amnhī xà kamā ijamat pyma hkêt nē arī mē kām kapēr jarēnh o ri mē hkôt ixpa. Nē amnhī kaxyw Jejus kôt pix mā ijamaxpēr tŷx râhā pê tee ri amnhī kukamā ijamaxpēr o ri ixpa hkêt nē.

⁹ Nē mē kām ixxurê xwỳnhjaja ohtôô. Na htem xatā Jejus ã tanhmā ixtomnuj to htā pa kormā ixtiyk kêt nē. Na pa hte Tīrtūm kamnàr rom arī mē hkôt ixpa nhǔm Tīrtūm ixkôt pa ho pa. ¹⁰ Na htem Jejus pyrà nē ixpîr kaxyw tanhmā inhǐpêx to. No ãm ko. Koja mē nhÿrmā ixpî rÿ ko. Ixte amnhī kukamā ixàhpumunh kêt. Kot paj ãm arī ixtîr ri mē kām Jejus jarēnh o ri mē hkôt ixpa. Kêr kê mē hkwýjaja ixkapēr ma nē axpēn mā tanhmā Jejus jarēnh to nē harēnh o:

—Nà pêr ãm hāmri na pre Jejus akupým htîr nē tanhmā hkwýjê ho mex to. Æm hāmri na hte Pawre ja hā harē. Anë.

¹¹ Mē kot Jejus ã ixpīr mā tā pa arī mē kām akupȳm htīr ã harē. Tīrtūm na hte ja kaxyw tanhmā ixkrā hto pa arī mē kām harēnh o ri mē hköt ixpa. ¹² Na pa pre ra mē amā harē ka prem inhma nē Jejus kôt amnhī xunhwyr kurē kumrēx nē amnhī nhīpēx nyw o amnhī nhīpēx o ri apa. Jakamā ixpyrà nē mē apē atīr tūm nē apa mā xwÿnh. Nhūm htem piitā mē ate Jejus kôt amnhī xunhwyr ã mē apumu. Tā nhūm mē kot Jejus ã ixpīr kaxyw. Nom kwār mē māmrī ixpī. Ja inhmā tanhmā kute hkêt. Mē kot ixpīr mā tā kot paj arī Jejus kapēr jarēnh o ri ixpa rāhā ty. Ra mē kot ixkapēr mar nē Jejus kôt amnhī xunhwyr xwÿnhjaja mē pahtyprà nē kēp htīr tūm nē pa ho pa mā xwÿnh kēnā. ¹³ Jakamā kwār mē māmrī ixpī. Na pa hte arī amnhī kaxyw Tīrtūm kôt ijamaxpēr mex rāhā nē. Amnepē mā na pre Pahi finat Tawija tanhmā Tīrtūm kapēr jarēnh to nē harēnh o:

Ām hāmri na Tīrtūm kapērja. Hēx kēt jakamā na pa hte mē kām harēnh rāhā ho ri ixpa. Anē. Tā pa hte Tawi pyrà nē mē piitā mē kām Tīrtūm kapēr jarēnh o ri ixpa. Tīrtūm kot mē pamā tanhmā mēmoj to hēx to hkêt. ¹⁴ Ra kot amnhī jarēnh xà hköt akupȳm Pahihti Jejus o htīr jakamā kot puj mē nhȳrmā uràk nē ty nhūm akupȳm mē pahto mē pahtīr nē ma war amnhī wyr mē pahto api.

¹⁵ Amnepēm na pa pre ma mē awyr mō nē mē aköt mē amā Tīrtūm kapēr jarēnh o ri ixpa. Ka prem inhma nē Jejus kôt amnhī xunhwyr nē ixpyrà nē Tīrtūm mā mex o mex ã harē. Jakamā kwār mē māmrī Jejus ã tanhmā inhīpēx to. Koja mē gaa

nē rī mē hkwȳjaja mē pahpyrā nē Jejus kōt amnhī xunhwȳ nē Tīrtūm mā mex o mex ã harē.

Pawre tee ri amnhī kukamā ijamaxpēr kēt ã kot amnhī jarēnh

Rōmān 8.17; Sikūn Korīt 1.7; Wam Pētre 1.3-9, 4.12-16, 5.10

¹⁶ Jakamā na pa tee ri amnhī kukamā ijamaxpēr o ixkaprī nē ixpa hkēt nē. Mē kot Jejus ã tanhmā ixtomnuj to htāā pa hte ixāmnhīx kapēr jarēnh o ri ixpa. Ra ixpigēt nē ixirerek o inhmōr tā inhōpinh xā kaxwȳnh kām ijamaxpēr o Jejus kōt amnhī nhīpēx mex o mō. ¹⁷ Mē kām ixkurē xwȳnhjaja na htem Jejus ã inhīpēx kati htā ã inhīpēx anhȳr jajpē hkēt nē. Nom kot paj nhīrmā ty nhūm Jejus akupȳm ixto ixtīr pa Tīrtūm mē wa kuri inhmex kumrēx nē ixpa ho ixpa. Mē kot ixtomnujja na mē ho apkati grēre no kot paj nhīrmā Tīrtūm mē Krata wa kuri inhmex kumrēx nē ixtīr tūm nē ri ixpa ho ixpa. Jao rāhā ho rāhā.

¹⁸ Jakamā na pa tee ri mē kot tanhmā ixtomnuj tota kukamā ijamaxpēr o ri ixpa hkēt nē. Ja koja tokyx hapēx. Na pa hte ãm nhīrmā Tīrtūm nhō krī kamā inhmex nē ixtīnh rāhā ri ixpaja pix kukamā ijamaxpēr o ri ixpa.

5

Mē panhī nyw jarēnh

Piripos 3.21; Sikūn Pētre 1.13-14

¹ Nē mē panhīja te kot tyrti hô ho ixkre pyrāk. Na htem tyrti hô ho ixkre nhīpēx nhūm gaa nē hapēx. Tā mē panhīja na hte urāk nē hapēx tokyx anē. Na pu htem ri papa nē gaa nē pawej nē ty. Tā nhūm

Tīrtūm hpānhā mē pahpē hkrajē mā mē panhī nyw gō pu mē kuri ō krī kamā pamex kumrēx nē pahtīr tūm nē papa ho papa. ²⁻³ Na pu htem jar pahpunu j nē papa. Nē mē paxà nhi nē mē pahkaprī nē. Mē panhī htūmja te kot mē paxē htūm pyràk jakamā na pu htem ty nē te paxē htūm kwrÿnh nē hpānhā nyw jagjēnh pyràk o amnhī nhípêx. Tā na pu htem amnhī kukamā panhī nywja mā pajamaxpēr o ri papa. Kot pu mē kaxkwa kamā pahkarō pix nē ri papa hkêt nē. Mē panhī nyw ã kot puj mē ri papa ho papa.

⁴ Nē na pu htem jar pahpunu j nē pamex kêt nē ri papa. Nē tokyx mē pahtyk nē panhī htūm o papajêx nē hpānhā panhī nyw ã mē papa hprām. Tā koja Jejus tokyx akupŷn wrÿk japēr pu mē pahtyk kêt rāhā tokyx panhī nywta o panhī nyw. Nom koja tokyx akupŷn wrÿk kêt japēr pu mē nhÿrmā ty nhūm Tīrtūm akupŷm mē pahto mē pahtīr nē mē pamā mē panhī nyw gō pu mē ho panhī nyw. ⁵⁻⁶ Na pre ra Tīrtūm mē panhī nyw kukamā hamaxpēr nē mē pahtā tanhmā amnhī jarēnh to. Nē mē pahwyr Karō rē nhūm mē pahkarō mā agjē pu mē ja hā amnhī pumu nē pahkīnh nē pajamaxpēr o:

—Nà ra Tīrtūm kot ixwyr amnhī Karō mēnh nhūm ixkarō mā àr jakamā koja māänēn nhÿrmā inhmā inhī nyw gō. Kormā inhī htūm kamā ixpa nē Pahihti Jejus mē wa ō krī kamā ixpa hkêt tā koja nhÿrmā inhmā inhī nywja gō pa inhī nyw o wa kuri ixpa ho ixpa. Nà koja ã inhípêx anē.

Anhÿr o pajamaxpēr pē pahkīnh nē papa.

⁷ Nē mē pahte jar pano ho nhÿri Jejus pumunh kêt tā no ãm panhōpinh xà kaxwÿnh kām kām pajamaxpēr mex nē. ⁸ Jakamā na pu mē tee ri

amnhī kukamā pajamaxpēr o papa hkēt nē. Na pu htem ām tokyx mē pahtyk nē ma Pahihti Jejus nhō krī hwȳr paxàpir jamār o papa. Ō krīja kēp mē papapxà kumrēx jakamā na pu htem ma hwȳr paxàpir pix kukamā pajamaxpēr rāhā nē.⁹ No ām mē pamā ja pix prām kēt. Na pu htem māānēn pamā Jejus mā hprām xà hkōt nhȳri tanhmā kām amnhī nhīpēx to ho ri papa hprām o papa. Jar mē panhī htūm rāhā rȳ mūtar kuri ō krī mex kām mē panhī nyw ã tanhmā kām amnhī nhīpēx to ho ri papaja na mē pamā hprām.

¹⁰ Nē na hte Krisja jar mē pahte tanhmā amnhī nhīpēx to hā mē pahpumunh o hkrī. Mē pahte tām amnhī nhīpēxja nē mē pahte amnhī tomnujja nhūm hte hā mē pahpumunh rāhā ho hkrī. Tā koja nhȳrmā kot mē pahte tanhmā amnhī nhīpēx to hā mē pahpumunh kōt tanhmā mē panhīpēx to. Mē pahte tām amnhī nhīpēx o ri papa xwȳnhjaja koja ra mē panē htyk kukwak ri mē pahto mex nē. No mē kot amnhī tomnuj o mē pa xwȳnhjaja koja mē homnuj tȳx nē. Jakamā na pa inhmā kām hprām xà hkōt pix mā amnhī nhīpēx o ixpa hprām nē.

Mē pajamaxpēr nyw jarēnh

Rōmān 6.4-6; Sikūn Korīt 4.2; Epes 4.22-24; Kōrosē 3.9-10

¹¹ Nē Tīrtūm kot hprī hā mē pahpumunh rāhā ho hkrī jakamā inhmā kām hprām xà hkōt pix mā amnhī nhīpēx o ri ixpa hprām. Mān ka mē ra ja hā ixpumunh mex nē rȳ ko. Mē piitā mē kot hkōt amnhī xunhwȳr prām xà na pa hte mē kām kapēr jarēnh o ri ixpa. ¹² Nom ixte ja hā amnhī to jarkrar o ri ixpa hkēt. Ām mē ate inhmar nē

mē kēp Kris nhŷ hā mē ahkre hā amnhī to hēx xwŷnhjê mā tanhmā ijarēnh to kaxyw na pa ã mē amā amnhī jarēnh anē. Mē kot Tīrtūm kapēr jahkre mex kumrēx ã amnhī to jarkrar tā na htem hkôt amnhī nhŷpêx kêt nē. Tā mē ate aprī hā ixte Tīrtūm kapēr kôt amnhī nhŷpêx mex ã ixpumunh nē tanhmā mē kâm ijarēnh to kaxyw na pa ã te ixte amnhī to jarkrar pyràk o mē amā amnhī jarēnh anē. ¹³⁻¹⁴ Mē kot ixkrā pipānh ã ijarēnh tā Tīrtūm na mē akaxyw ixām pa hte mē amā kapēr jarēnh o ri mē akôt ixpa. Ixkrā pipānh kêt. Ixte Tīrtūm kâm hprām xà hkôt tanhmā amnhī nhŷpêx to xwŷnh na pa. Tā mēmo kaxyw na pa hte ã kapēr jarēnh rûnh anhŷr o ri mē akôt ixpa? Nà inhmā mē akînh kēnā. Mē ate Tīrtūm kôt tām amnhī nhŷpêx prām xàj na pa hte ã mē amā kapēr jarēnh anhŷr râhā nē. Kris na pre tanhmā ixto pa inhmā mē akînh nē. Te tām kâm mē ajapê pyràk. Na pre Kris amnhī grônh kôt mē pahipiitā mē nê ty. Tīrtūm kot mē pahte amnhī tomnuj mŷrapê tanhmā mē pahto pymaj nhûm mē pahipiitā mē panê ty. Jakamā te mē pahipiitā Jesus kôt mē pahtyk pyràk o na pu htem amnhī nhŷpêx. Jao te mē pahte amnhī nhŷpêx tûmja mē pahpê hapêx par pyràk o pu mē amnhī nhŷpêx nyw o amnhī nhŷpêx o ri papa. ¹⁵ Mē pajamaxpēr nyw o tām mē pahte amnhī nhŷpêx o papa kaxyw na pre Jesus mē panê ty. Jakamā na pu htem axte amnhī pix kukamā ri pamā mēmoj prām o ri papa hkêt nē. Na pu htem määänën Tīrtūm kâm hprām xà hkôt tanhmā kâm amnhī nhŷpêx to ho ri papa. Ja kaxyw na pre Tīrtūm akupŷm Kris o htîr pu mē kukwak ri pajamaxpēr nyw o amnhī nhŷpêx o papa. ¹⁶ Jao mē piitā mē hkrā hkà hā mē omunh xà hkôt pix

mā tanhmā mē harēnh to hkêt nē. Mē kot amnhī tomnuj ã mē harēnh rȳ mē kot amnhī to mex ã mē harēnh kêt nē. Amnepê mā na pa pre ã Kris jarēnh anē nē harēnh o:

—Nà Krisja na hte mē pahte amnhī nhīpêx kôt amnhī nhīpêx kêt nē. Ām ri kot mē pahte amnhī nhīpêx kwȳm ri amnhī nhīpêx jakamā kot amnhī tomnuj tȳx xwȳnh na.

Anhȳr ã harēnh o ixpa. Tā axte ã harēnh anhȳr hkêt nē. Kot amnhī tomnuj xwȳnh kêt jakamā na pa hte hpānhā hkôt pix mā tanhmā kām amnhī nhīpêx to ho ri ixpa.

*Mē pahpê Tīrtūm kràmnhwȳ hā mē pajarēnh
Rōmān 5.1, 5.10; Epes 6.20; Korosē 1.20*

¹⁷ Nē koja mēhō Kris kôt amnhī xām nhūm kot amnhī nhīpêx tūmja kēp hapêx nhūm hpānhā kot amnhī nhīpêx nyw pix o amnhī nhīpêx nē hamaxpēr nyw pix o hamaxpēr. ¹⁸ Tīrtūm na hte tanhmā mē pahto pu mē ã amnhī nhīpêx anhȳr o ri papa. Na pu prem pamā hkurê htā nhūm Kris kukwak ri mē pahte hkôt amnhī nhīpêx xwȳnhjē ho hkràmnhwȳ. Hāmri nē tanhmā mē pahte amnhī nhīpêx to hā mē pamā karō nē mē pamā:

—E kēr ka mē ma krī piitā hkôt ri mē kām ixkapēr jarēnh o ri apa kē mē ama nē mē apyrà nē Kris kôt amnhī xunhwȳ. Pa ja hā mē omu nē ixte mē anhīpêx pyrà nē mē ho ixkràmnhwȳ. Anē.

¹⁹ Jakamā na pa hte ma mē kām kapēr jarēnh o ri mē hkôt ixpa nē mē kām:

—E pa mē amā mēmoj mex jarē ka mē inhma. Nà na pre Krisja mē pahte amnhī tomnuj mȳrapê mē panê ty. Nē htyk o Tīrtūm mā mē pahpānhā

amnhīrer par kumrēx. Jakamā na ra Tīrtūmja Kris kukwak ri kām mē pahtiitā mē pahto hkràmnhwȳ prām. Koja kukwak ri mē pahte amnhī tomnuj piitā ho hamakētkati nē axte kām hamaxpēr kēt kumrēx. Kām mē pahto hkràmnhwȳ hprām jakamā koja ā mē panhīpēx anē. Jakamā e kwa mē tokyx Kris kōt amnhī xunhwȳ kē Tīrtūm kot inhīpēx pyrà nē mē ato hkra nē mē ato hkràmnhwȳ.

Anhȳr o mē kām harēnh o ri mē hkôt ixpa. ²⁰ Kris kot mē apiitā mē awȳr inhmēnh jakamā na pa hte ū hā mē amā kapēr jarēnh o ri mē akôt ixpa nē mē amā:

—E Tīrtūm kām mē ajapē jakamā na mē awȳr inhmē pa mō. Jakamā kwa mē tokyx amnhī tomnuj kaga nē hkôt amnhī xunhwȳ. Kē amnhī tā mē apumu nē mē ato hkràmnhwȳ. Anē.

²¹ Krisja aa kot tanhmā amnhī tomnuj to hkēt kumrēx tā nhūm pre Tīrtūmja te mē kot amnhī tomnuj tȳx kumrēx xwȳnh pyràk o hipēx. Tā mēmo kaxyw na pre ā hipēx anē? Nà mē panē kēnā. Mē pahte hkôt amnhī xunhwȳr nhūm kot mē panhīpēx o te aa mē pahte amnhī tomnuj kēt kumrēx xwȳnh pyràk o mē panhīpēx kaxyw na pre ā mē panē Krata nhīpēx anē.

6

¹ Tā kot ā Kra nhīpēx anhȳr jakamā kwa mē ixkapēr ma nē mar tȳx nē. No mē ama nē ām mar kēt nē. Tīrtūm kām mē pajapē htȳx jakamā mē pakutā nojarēt rāhā ho pa. Kumā na pa hte ā mē amā kapēr jarēnh anhȳr o ri mē akôt ixpa. ² Amnepē mā na pre Ijaew mā kapēr nē mē kām:

Na ka prem amex kêt nē ri apa nē amnhī to ixwŷ
pa pre mē ama nē mēmojta pê mē apytà nē
mē ato mex nē. Anē.

Jakamā kwa mē inhma. Tīrtūm kām mē ate amnhī
tomnuj pê mē apytàr prām tŷx jakamā kwa mē
tokyx amnhī to awŷ kē ã kēp mē apytàr anē.

*Mē kot Kris ã tanhmā Pawre nhîpêx to hā mē
harēnh*

Sikūn Korīt 4.7, 11.23-33; Korosē 1.10

³⁻⁴ Nē mē kot Tīrtūm kapēr mar nē hā ixtomnuj
tā pa hte amnhī katut kôt mē kot tanhmā ixtomnuj
toja rē nē ho ijamatēktati tokyx anē. Nē arī mē
kām kapēr jarēnh rāhā ho ri mē hkôt ixpa. Mē kot
mar nē ãm mar nē hkaga pymaj na pa hte ã amnhī
nhîpêx anhŷr rāhā nē. Mē kot ja hā inhîpêx punuj
tā pa arī mē kām harēnh o ri mē hkôt ixpa. ⁵ Mē kot
Kris ã ixtak nē ijagjênh nē tanhmā ixto kaxyw ixtā
htu htā pa hte mē kutā amnhī to htŷx nē iixkuhê.
Na pa pre hte Tīrtūm mā mē kām kapēr jarēnh rax
nē. Jao tōhā inhōt kêt nē inhōtxwa ho ri mē hkôt
ixpa. Nē tōhā inhmā prām tŷx nē ri ixpa. Tā no ãm
arī mē kām kapēr jarēnh rāhā nē. ⁶ Inhmā tanhmā
ixte amnhī tomnuj to hprām kêt. Inhmā Tīrtūm kot
amnhī nhîpêx kôt pix mā amnhī nhîpêx prām. Nē
inhmā inhgryk tokyx anhŷr prām kêt. Æm inhmā
mē piitā mē hkñh kām mē ho mex pix prām. Æ na
pa hte Tīrtūm Karō nhŷ hā amnhī nhîpêx anhŷr o ri
mē hkôt ixpa. Mē kot ja hā ixpumunh nē ra Tīrtūm
kapēr ma nē hkôt amnhī xunhwŷr kaxyw. ⁷ Na pa
hte ixkatât kôt mē kām ixkapēr mex pix nē. Tīrtūm
xihtŷx xwŷnhja nhŷ hā ri mē kām kapēr jarēnh jao
tām amnhī nhîpêx nē tām ri ijamaxpēr o ri mē hkôt

ixpa. Jakamā na htem ja hā ixpumu nē ixte Tīrtūm kapēr jarēnh ma nē hköt amnhī xunhwȳ. ⁸ Na hte mē hkwȳjaja kām ixkīnh nē nhūm mē hkwȳjaja axtem kām ixturē nē. Nē mē hkwȳjaja amnhīm inhmex ā ijarē nhūm mē hkwȳjaja axtem axpēn mā tanhmā ixto kapēr punuj to. Mē kot ixēx nhi hā ijarēnh tā pa hte ixkatat kōt mē kām ixkapēr o ri ixpa. Nom kwār mē māmrī tanhmā ri ixto kapēr to. Ja tanhmā inhmā kute hkēt. ⁹ Na hte mē hkwȳjaja ixkamā ökre kahak nē pika piitā hköt axpēn mā tanhmā ijarēnh to ho pa. Mē kām ixpīr prām tā no pa arī ixtīr nē ixpa. Mē kot Jejus ā ixtomnuj tȳx tā kormā ixpīr kēt nē pa ri ixtīr nē ixpa. ¹⁰ Ixte Kris ā amnhī xà htīx kamā ijamat o ri ixpa htā arī ixkīnh nē ixpa. Nē ixkàxpore hkēt tā nhūm mē ohtō nē ixte mē kām Jejus kapēr jarēnh kukwak ri mex nē pa. Nē ixkukrēx rax kēt tā nhūm Tīrtūm ixto mex nē pa inhmex nē ixpa. Tā kot paj nhȳrmā õ krī kamā kuri inhmex kumrēx nē ixtīr tūm nē ixpa ho ixpa. Jakamā na pa hte arī mē kām Jejus kapēr jarēnh o ri mē hköt ixpa. ¹¹ E Korīt kām ixkrāmnhwȳjaja. Na pa ixprī hā mē amā amnhī nhīpēx jarēnh par kumrēx. ¹² Inhmā mē akīnh tȳx tā te mē amā ixkīnh kēt pyràk. ¹³ Kwa te mē ate ixto mē akatut nē akuhē pyràk o inhīpēx kēt nē. Amnhī pyrà nē amā ixkīnh nē hkēt wehe. Te mē apē ixkra pyràk o na pa ā mē amā ixkapēr anē.

*Te mē pahpē Tīrtūm nhōrkwȳ pyràk ā mē pajarēnh
Wam Korīt 10.20-22, 15.33; Epes 5.3-14; Sikūn
Ximotre 2.4; Xiakre 4.4-5; Wam Pêtre 2.11, 4.1-6*

¹⁴ Nē kēr ka mē kot Kris kōt amnhī xunhwȳr kēt xwȳnhjē mē mē moj tā tanhmā axpēn mar to

hkêt nē. Rȳ mēhō ho amjēn rȳ mēhō ho aprō hkêt nē. Ahpŷnhā mē pajamaxpēr kēnā. Tanhmā kot we mē hamaxpēr nyw xwŷnhjaja nē mē hamaxpēr tūm xwŷnhjaja amnhī to nē axpēn kôt hamaxpēr nē ri axpēn kôt pa? Nà koja mē ā amnhī nhîpêx anhŷr kêt nē. Ahpŷnhā mē pajamaxpēr. Na hte hirā htŷxja kamât kô mē pihkâr kêt nē. ¹⁵ Xà na hte Kris mē Satanasti wa axpēn kôt hamaxpēr? Nà wa kot axpēn kôt hamaxpēr kêt. Ahpŷnhā wa hamaxpēr nē ahpŷnhā wa kot amnhī nhîpêx. Nē ahpŷnhā hirā nē ahpŷnhā kamât kô. Nē mē pahpê Kris kwŷjaja nē mē kêp hkwŷ hkêt xwŷnhjaja ahpŷnhā mē pajamaxpēr nē ahpŷnhā mē pahte amnhī nhîpêx. ¹⁶ Na pu htem Tîrtûm mā amnhī jarênh xà hâ ixtre kamā sânti xunhwŷr nē amnhī to hwŷr pê kâm mex o mex ā harênh kêt nē. Axtêm na sântija. Mē panhō Tîrtûmja sânti rom htîr tûm râhâ nē pa ho pa xwŷnh. Nē mē papajaja te mē pahpê Tîrtûm nhôrkwŷ pyràk. Kapêr ā kagà htûm kot ja jarênh kot:

Ixkrajaja te kêp inhôrkwŷ nhûm ixpê õ dõn pyràk.

Te ixpê inhôrkwŷ kamā ixpa xwŷnh pyràk jakamâr kot paj ixtre kamâr ri ixpa ho ixpa.

Ixpê Mêhpâm na pa. Anê.

¹⁷⁻¹⁸ ã Tîrtûm xihtŷx xwŷnhja kot amnhî jarênh anhŷr jakamâr na hte mē kot amnhî tomnuj xwŷnhjê nê mē pahkurê ho:

Kêr ka mē hkôt ri apa hkêt nê. Kwarî ho kwarî.

Nê mē hkôt ri amnhî nhîpêx o apa hkêt nê.

Kot kaj mē ixkapêr ma nê ixtre amnhî nhîpêx hâ
kot paj amnhî wŷr mē awŷ nê mē ato ixtre.

Nê pa kot paj ixpê Mêapâm maati. Anê.

7

¹ Tā ã Tīrtūm kot mē pahto hkra nē mē pahkôt pa ho pa hā amnhī jarēnh kot anhŷr jakamā kwa ixkràmnhwŷjaja. Kêr pu mē kapēr ma nē tanhmā amnhī tomnuj to hkêt nē. Nē mēmoj punuj kukamā pajamaxpēr kêt nē. Nē ãm kapēr kôt pix mā amnhī nhîpêx mex râhā nē.

Pawre kot Korīt nhō xwŷnhjê nhŷ hā hkînh ã harênh

² Nē kwa Kris kôt ixtō nē ixtōxjaja. Kêr ka mē tee ri amnhī tā tanhmā inhmā ajamaxpēr to hkêt nē. Na pa pre tanhmā mē atō hto hkêt nē. Rŷ tanhmā mē atō hto ka mē ja hā ixpumu nē ixsôt tanhmā amnhī tomnuj to hkêt nē. Rŷ pa pre ixêx rom tanhmā mē anokupyr to ho ri ixpa hkêt nē. Kwa mē amā ixkînh nē tokyx ixsôt ajamaxpēr kêt wehe.

³ Mē ate inhm̄ar nē amnhī tā apijaàm kaxyw na pa ã mē amā ixkapēr anhŷr kêt nē. Inhmā mē akînh kênâ. Na pa pre inhmā mē akînh ã amnhī jarênh rax nē. Inhmā ri mē akôt ixpa râhā ho ixpa hprâm. Rŷ ka mē nhîrmā apiitâ apikaprâr par japêr pa inhmā mē akôt ixtyk prâm nē. ⁴ Na pa hte ra mē amā ijamaxpēr pê ixkînh nē ixpa. Nà kot kaj mē ixkapēr ma nē Jeus kôt amnhī nhîpêx mex nē. Tâ kêr ka mē ã amnhī nhîpêx anhŷr râhâ nē. Na pa hte jar ra amnhī xà htŷx kamā ijamak o ri ixpa htâ no ãm mē amā ijamaxpēr nē ixkînh nē.

⁵ Nē na pa pre amnē Masetõn wŷr kormā Xitre japêr o mō. Hämri nē Masetõnja wŷr pôj nē hapêr pê mē kâm Jeus kapēr jarênh o ri mē hkôt ixpa. Hämri nhûm mē kâm ixkurê xwŷnhjaja Kris ã inhîpêx punuj nē hā inhmā àkjêr pix o pa. Hämri

nē ma Masetōn kamā krī piitā hkôt ri mē kām ixto kapēr punuj nē pa amnhī tā mē mar o ri mē hkôt ixpa. Nē mē kajaja mē ate Kris kaga nē nhām mē hamaxpēr kôt amnhī nhīpēx pymaj na pa pre tee ri mē akukamā ijamaxpēr o ri mē hkôt ixkaprī nē ixpa.⁶ Tā Tīrtūm kēp mē hkaprī xwÿnhjē pumunh nē akupým mē ho mē hkīnh xwÿnh jakamā na pre ixkaprī hā ixpumu nē ixwÿr Xitre mē. Pa pre omu nē akupým ijkīnh nē tām ijamaxpēr.⁷ No ām Xitre pumunh kôt pix mā ijkīnh kêt. Na pre ixwÿr pôj nē tanhmā inhmā mē ajarēnh to nē mē ate tanhmā ho mex to hā mē ajarē. Nē mē amā ixpumunh prām tÿx ā mē ajarē. Nē Kris kôt mē atōta hpijaàm kêt o pa nhūm ixte kagà kamā hā mē amā ixàkjēr nhūm mē ate ja hā omunh nē ra amnhī kamā apijaàm o akaprī htÿx ā mē ajarē. Nhūm Tīrtūm kot inhnē mē kām ixxurê xwÿnhjē pumunh mex kaxyw mē ate ixto hwÿr ā mē ajarē. Na pre ā inhmā mē ajarēnh anē pa kuma nē mē anhÿ hā ijkīnh tÿx kumrēx.

⁸⁻⁹ Nē wam ixte mē amā kagàta nhīpēx kêt ri na pa pre tee ri mē ate amnhī nhīpēx ā mē ajarēnh ma nē mē akaxyw hipêx. Nē kamā mē ate hpijaàm kêt xwÿnhta kot tanhmā amnhī nhīpēx to hā omunh nē ām omunh o arī hkôt apa hā kagàta kamā mē amā akir hāmri nē Xitre mā kugō nhūm kupy nē ma mē awÿr o mō. Tā ka xep prem kamā harē nē ama nē amnhī kamā apijaàm nē. Nē akaprī nē ajamaxpēr o:

—Hêxta waa nē. Ām hāmri na Pawre ā mē ijarēnh anē. Na pa mē ā amnhī nhīpēx anē nē amnhī tomnuj tÿx nē. Anē.

Tā nhūm Xitre akupýn ixwÿr pôj nē inhmā mē

ajarē. Pa mē ajarēnh ma nē tee ri ijamaxpēr nē ijamaxpēr o:

—Hêxta waa nē. Mon pa pre axtem nē ã ri mē kām ixàkjér anē? Nà na xep prem kagàta kamā harē nē kuma nē hkaprī htŷx nē. Anē.

Tā ãm hāmri na pa pre ã mē akaxyw hipêx nē mēmojta ã mē amā ixàkjér anē. Na ka xep prem kamā harē nē ama nē tee ri ajamaxpēr o ra akaprī nē. Nom Tīrtūm kām hprām xà hkôt na ka prem ja hā amnhī pumu nē ã akaprī anē. Tā xep ra akupŷm tām amnhī nhîpêx nē akupŷm Tīrtūm kôt amnhī nhîpêx mex nē. Jao akupŷm akînh nē ri apa. Jakamā ãm hāmri na pa pre mē awŷr wam kagàta mēnh nē mēmoj tā ã mē amā ixàkjér anē.

¹⁰ Koja Tīrtūm krajê hō tanhmā amnhī tomnuj to. Hāmri nē tee ri ja hā amnhī pumu nē amnhī kamā hpijaàm nē akupŷm Tīrtūm kôt tām amnhī nhîpêx. Hāmri nē akupŷm mex nē tām hamaxpēr pê hkînh nē ri pa. Nē axte tee ri amnhī kukamā hamaxpēr hkêt nē. Ja na Tīrtūm kām hprām. Tā koja mē kêp hkra hkêt xwŷnhjê pyrà nē tanhmā amnhī tomnuj to nē ra hpijaàm japêr. Nom hkwŷjaja kot ja hā omunh pix mŷrapê hpijaàm nē arī Tīrtūm kôt amnhī nhîpêx kêt japêr. Hā koja nhîrmā ty nē Tīrtūm kra kot akupŷm hkôt tām amnhī nhîpêx xwŷnhjê kînhâ Tīrtūm pê awry rax kumrêx nē ri pa.

¹¹ Mē pahte Tīrtūm kapēr kwŷm ri tanhmā amnhī nhîpêx to hā tee ri amnhī pumunh nē amnhī kamā hpijaàm nē akupŷm tām amnhī nhîpêxja na Tīrtūm kām hprām. Tā na ka xep ã amnhī nhîpêx anē. Wam ixte mē awŷr kagà mēnhta na ka xep prem kamā tanhmā ixte nā

puro kamā hpijaàm kêt xwÿnhhta ã mē amā ixàkjér tota kamā akapēr nē ama. Hämri nē tee ri mē ate kormā kot amnhī tomnuj ã kām axàkjér kêt ã amnhī kukamā ajamaxpēr nē amnhī kamā apijaàm nē. Nom Tīrtūm kām hprām xà hköt. Mē ate jam ajamaxpēr pê amnhī kamā apijaàmja na kām hprām. Tā ka mē hpijaàm xwÿnhhta kamā agryk nē kām akapēr o:

—Kwa mē pahpê Jejus kwÿjaja mē pahte ã amnhī nhÿpêx anhÿr kêt tā ka ã amnhī nhÿpêx anē. Nà na ka amnhī tomnuj tÿx kumrëx. Kot kaj ã amnhī nhÿpêx anē pa mē hã apumu nē gaa nē apyrà nē ã amnhī tomnuj anē. Kwa ja kaga nē axte ã amnhī nhÿpêx anhÿr kêt nē. Nē akupÿm Tīrtūm kôt amnhī xãm tÿx nē hköt amnhī nhÿpêx rãhã ho ri apa. Anē.

Hämri nhÿm krī nhō xwÿnhjaja ja hã mē ajarënh ma nē mē apê jamnuj ã mē apumunh kurê kumrëx. Åm hämri na ka prem ã kām akapēr anē.

¹² Nē ixte mē awÿr kagà nē mënhta kamā na pa pre nã puro kamā hpijaàm kêt xwÿnhhta mā tanhmā ixàkjér to hkêt nē. Rÿ nã purota mā tanhmā ixàkjér to hkêt nē. Na pa pre mē apê Kris kwÿjê hwÿr kagà nhÿpêx nē kamā tanhmā mē amā hpijaàm xwÿnhhta ã karõ hto. Mē ate kamā harënh hämri nē inhÿ hã amnhī nê hanor nhÿm Korīt nhō xwÿnh piitā kot ã mē ate amnhī nhÿpêx anhÿr ã mē apumunh kaxyw. Nē mē ate Tīrtūm nom ã hipêx anhÿr jao mē amā ixkînh pê ixkapēr kôt ã hipêx anhÿr ã amnhī pumunh kaxyw.

¹³ Tā nhÿm Xitre ixwÿr pôj nē tanhmā inhmā mē ajarënh to. Na xep pre mē awÿr nojarêt nē tee ri

amnhī kukamā hamaxpēr. Mē ate kagàta kamā harēnh nē ijarēnh mar nē kamā agryk pymaj tee ri amnhī kukamā hamaxpēr. Tā ma mē awýr mōn pój nē mā amā kugō. Ka xep prem kamā harē nē ama nē hkôt amnhī nhípêx kurê kumrêx nhūm mē ate amnhī nhípêx ã mē apumu nē hkînh nē. Hämri nē tām hamaxpēr. Tā ra akupýn ixwýr mō nē inhmā mē ajarē pa mē ajarēnh ma nē ijaxwýja ixkînh nē. ¹⁴ Na pre kormā mē awýr nojarêt pa kām tanhmā mē amex ã mē ajarēnh to. Tā nhūm xep ma mē awýr mōn pój nē mē apumu nē hamaxpēr o:

—Nà pēr ãm hämrī na pre Pawre inhmā mē mex ã harē. Mē mex kēnā. Anē.

¹⁵ Tā nhūm pre mē arūm kato nē ra man akupýn ixwýr mōn pój nē inhmā mē ajarēnh o:

—Na pa pre ma mē hwýr mō nē mē kām ixkapēr o ri mē hkôt ixpa nhūm mē ixkapēr ma nē ixkôt amnhī nhípêx kurê kumrêx nē ixto mex nē. Kormā ixte mē hwýr inhmōr kêt tā mē harēnh ma nē inhmā mē hkînh nē. Tā pa ma mē hwýr mō nhūm mē ixto mex rax nē pa ra inhmā mē hkînh týx kumrêx. Anē.

¹⁶ Æ inhmā mē ajarēnh anē pa mē ajarēnh ma nē ixkînh týx nē. Æm hämrī na ka htem mēmoj tā amnhī jarēnh xà hkôt tanhmā amnhī nhípêx to ho apa.

8

Mē kot Kris kôt mē hkwýjê pê õxý hkêt ã mē kām karō

Atre 11.27-30; Rõmān 15.25-27; Wam Korīt 16.1-4

¹ E Kris kôt ixtwýjaja. Kot paj hpānhā mē amā jar Masetōn kamā tanhmā Jejus kwýjaja kot amnhī nhípêx to hā mē harē ka mē harēnh ma. Na hte Tīrtūm mē kutā nojarêt nhūm mē mex nē pa.

² Mē hkwýjaja kot Kris ã mē hipêx kati nhūm mē kot amnhī xà htìx kām hamak o pa htā hkīnh nē hamakétkati nē ri pa. Nē mē hkàxpore hkryre htā ho õxý hkêt nē pa. Na htem àmnhīx ri mē kēp amrakati xwýnhjē mā hkwý nhōr o pa.

³⁻⁴ Tā na prem Jerujarē kamā Kris kôt mē pahkwýjê jarēnh ma. Mē kēp amrakati hā mē harēnh ma nē kām mē hkaprī nē. Nē mē kām mē hwýr mēmoj rēnh nē mē ho ajuta hprām nē. No ãm pa ixte mē kām hā karō xà hköt kêt. Mē tāmjaja mē hamaxpēr xà hköt na prem ã hamaxpēr anē nē mē kaxyw kàxpore ho pikuprōn̄h rax nē. Hāmri nē inhmā kugō nē inhmā:

—Kwa na pa prem Jerujarē kamā Kris kôt mē pahkwýjê jarēnh ma nē mē inhmā mē hkaprī nē mē kām mē ixtwýjaja hkwý ho akuprō. Jakamā e amý nē ma mē hwýr o mō nē mē kām agō kē mē tokyx ho amnhīm awjaprō nē kuku. Anē.

⁵ Pa mē kuma nē ixtwýx ho ãm kàxpore grire hā hkamnhīx nē ijamaxpēr o:

—Kwa mo mē hikàxpore rax koja mē ri ho akuprō nē mē kām kugō? ãm mē hikàxpore hkryre kēnā.

Anhýr o ijamaxpēr tā no nhūm mē kaxyw ho rax nē ho akuprō. Mē hikàxpore hkryre htā mē kām õr rax nē. Hāmri nē inhmā amnhī jarēnh o:

—Na pa mē ra Pahihti Jejus Kris mā amnhī gō. Mē ixte tanhmā kām amnhī nhípêx to ho ri ixpa kaxyw. Jakamā e tanhmā mē inhmā mēmoj tā

karō hto. Kot pa mē ama nē akapēr kôt amnhī nhīpêx. Ja na pa mē inhmā hprām nhūm Tīrtūm haxwŷja kām ja prām. Anē.

⁶ Na pa pre ã mē kot amnhī nhīpêx anhŷr ã mē omu nē mē apê Korīt nhō xwŷnhjê mā ijamaxpēr kurê kumrēx. Hāmri nē Xitre mā mē ajarē. Na pre mē awŷr mō nē mē amā Jerujarē nhō xwŷnhjê jarē. Mē ate mē kām kàxpore hkwŷ ho apikuprōnh kaxyw. Tā pa pre jam ijamaxpēr nē ra akupŷm mē awŷr mēnh mā nē kām:

—Kwa ma akupŷm Korīt wŷr mō nē mē kām anē kē mē ra kot amnhī jarēnh xà hkôt Jerujarē nhō xwŷnhjê kaxyw kàxpore hkwŷ ho akuprō nē tokyx mē hwŷr kumē. Ra mē kām Kris kôt mē hkwŷjê hkînh ã amnhī jarēnh kēnā. E kwa tokyj. Anē.

⁷ Na ka htem amnhī to mex o ri apa. Nē amnhī kaxyw Kris hkôt ajamaxpēr tŷx nē. Nē ma mē kām Tīrtūm kapēr jarēnh mex o ri mē hkôt apa. Nē mē ajamaxpēr mex nē. Nē mē piitā mē ho mex o ri apa. Nē mē amā ixkînh o ri apa. Jakamā kwa kēr ka mē axàmnhīx mē kēp amrakati xwŷnhjê mā mē akàxpore hkwŷ nhōr o apa. Jao mē amā Tīrtūm kînh tŷx ã amnhī to amnhîrīt. ⁸ Ixte ã mē amā ja hā karō anhŷr tā hā mē atā ixihtŷx kêt nē. Ām mē kamā axukaprī hkôt mē ate mē kām axàmnhōr o apa kaxyw na pa ã mē amā ixkapēr anē. Masetōn kamā mē pahkwŷjaja kot amnhī nhīpêxta pyrà nē. ⁹ Ra mē ate Jejus Kris kām mē pajapê hā kot tanhmā amnhī nhīpêx to hā mar mex. Amnepêm na pre kaxkwa kamā mex kumrēx nē ri pa ho pa nhūm mēmoj piitā kēp ō htā nhūm rer pa nē mē pahwŷr wrŷ nē mē pakamā kēp amrakati nē ri pa.

Hikàxpore hkêt nē ri pa. Tā mēmo kaxyw na pre ã mēmoj mex piitā rer par nē mē pahwyr wrȳk anē? ãm kot mē pahto mex pix kaxyw. Kot mē pahto mex nhūm mē pahte kukwak ri mē paxàmnih̄x ri mē pajamakētkati nē mē papa kaxyw na pre ã amnh̄i nh̄ipēx anē. Mē pahte nh̄yrmā uràk nē kaxkwa kamā pamex kumrēx nē ri papa ho papa kaxyw.

¹⁰ E kwa kēr ka mē tokyx kàxpore hkwȳ ho apikuprōnh pa nē Jerujarē nhō xwȳnhjē hwȳr amē. Mē akumrēxjaja na ka prem ham amgrà hapêxta kamā ra mē kaxyw ho apikuprōnhja krax. Mē amā mē ho mex prām xàj ham ho hkrax tā no ãm kormā hatur xàm mēnh nē mē hwȳr mēnh kêt nē. ¹¹ Kwa mē tokyx ja ho ajapēx nà. Na ka prem ate ho anh̄y krax ã akīnh pē kàxpore hkwȳ ho apikuprōnh o apa. Tā kēr ka mē arī akīnh rāhā ho apikuprōnh par jatur xàm amē. No mē ri atȳx tanhmā ajamaxpēr to hkêt nē. Rȳ mē ajamaxpēr o:

—Nà kormā. Kot paj nh̄yrmā ixfkàxpore rax nē rī kormā mē hwȳr hkwȳ mē.

Anh̄y o mē ri ajamaxpēr hkêt nē. Mē ate tanhmā akàxpore hkre kamā kute hā omunh xà hkôt mē kām hkwȳ pix gō. ¹² Kēr ka mē axàmnih̄x akīnh kām mē kām ho akuprō. Ate amnh̄i kàxpore pumunh xà hkôt. Ka mē akàxpore rax nē mē kām ho rax nē agō. Rȳ mē akàxpore grire nē mē kām ho grire nē agō. Ja na kêt mex. ¹³ No mē ate mē kām ūr par nhūm mē arom mē hikàxpore rax nē ri paja mex kêt. ¹⁴ Nom ra mē akàxpore rūnh jakamā kwa mē amnh̄i kutā mē kām hkwȳ ho hkryre nē ho akuprō kē mē apyrà nē hikàxpore nē ri pa.

Kêr ka mē nhÿrmā tanhmā amnhī to nē axà nē nhūm akàxpore apê hapêx nhūm mē ajarënh ma nē amnhī kuxwar mē ato ajuta nē mē amā hkwÿ ho akuprō nē mē awÿr kumē. Ka mē akàxpore ho axpēn pyrà nē ri apa. ¹⁵ Amnepêm Tīrtüm kot kaxkwa rūm Ijaewjê hwÿr mëõ rënh nhūm mē kot apkati mē amnhīm hkawrà nē ho apkur o pata ã na pre Tīrtüm kapēr ã kagà htûmja ã mē harënh anē nē mē harënh kot:

Na pre mē hkra xohtô xwÿnhjaja mē apkur xà hkawrà rûnh nē. Nē gôj kâm unhwÿ nē kuku nē piitâ ho ÿhy htu. Nhûm mē hkra grêre xwÿnhjaja haxwÿja hkwÿ kawrà no ãm ho hkryre nē hkawrà. Nê gôj kâm unhwÿ nê kuku nê haxwÿja ho ÿhy htu hpa. Na pre htem apkati mē ã amnhî nhÿpêx anhÿr o pa.

Anē,

Ja pyrà nē kêr ka mē akàxpore ho axpên pyràk o ri ho apa.

Xitre mē hkràmnhwÿjê jarënh

¹⁶ Nê Xitre na pre ixpyrà nê kâm mē ato ajuta hpräm nê. Na pre inhmä mē atâ amnhî jarê pa pre kuma nhûm ja inhmä mex nê pa ixfñh nê. Nê ijamaxpêr o:

—Nà ãm hâmri na Tīrtüm tanhmä Xitre hkrâ hto nhûm ã hamaxpêr mex anē. Anē.

¹⁷ Tâ pa ma akupÿm mē awÿr mõr ã hkukja nhûm inhma nê hkñh nê mē awÿr nojarêt kurê kumrëx. Nom kormä ixte kâm mē ajarënh kêt ri nhûm tâm amnhî kukamä hamaxpêr nê mē awÿr hkrâ. ¹⁸ Tâ na ra nojarêt kaxyw. Kot paj ma hkôt Kris kôt mē pahtójê hõ mē kê ma hkôt mõ. Kôt ixte mënх xwÿnhhta na hte mē kâm Tīrtüm kapêr jarënh mex

nē nhūm htem amnhīm mex ã harē. ¹⁹ Na pre jar Jejus kwȳjaja kot ma ixtkōt Jerujarē hwȳr kàxpore hkwy ho mōr kaxyw nhūm prem amnhīm mē kurē. Tā koja Xitre mē wa mē awȳr mōn pōj ka mē kām kàxporeta gō nhūm man akupȳn o mō pa wa rī kormā ma Jerujarē hwȳr mē kām o mō. Mē kot hamȳnh nē mē pamā mē hkīnh ã kot amnhī tā mē pahpumunh kaxyw. Nē Tīrtūm mā mex o mex ã harēnh kaxyw. ²⁰⁻²¹ Nom kàxpore rax nhūm ixte mē hwȳr o inhmōr nhūm mē kot hā ixtkamnhīx pymaj kot paj ma amnhī kōt Kris kōt mē pahtōta o mō. Ixte Xitre hkōt mē awȳr mēnh xwȳnhita pa ma amnhī kōt o mō. Nom ixāhkīnh o ixpare hā. Tīrtūm kot ja kōt ixpumunh mex tā kot paj ma amnhī kōt o mō.

²² Nē ot pa ma Xitreta wa hkōt axte mē awȳr ja mē. Kēr kē mē axkrunēpxi nē ma ixtukamā mē awȳr mō. Ixte wa hkōt mēnh xwȳnhita ixte kot amnhī nhīpēx ã omunh mex. Na hte kām mē piitā mē ho ajuta ho pa hprām nē. Tā mē ajarēnh ma nē inhmā mē ajarēnh o:

—Nā koja mē Jerujarē nhō xwȳnhjē mā kàxpore nhōr rax nē kām ga. Mē kot amnhī to mex kēnā. Anē.

Jakamā ra mē awȳr hkrā. Tā koja ma Xitre wa hkōt mō nē mē ato ajuta ka mē tokyx kàxpore ho apikuprōnh pa.

²³ Nē koja mēhō tanhmā Xitre hā mē akukjēr to ka mē kēp ixkrāmnhwȳ mex ã harē. Nē kot inhīhkō hā mē ho ajuta mex o pa hā harē. Na pre ra jar Kris kwȳjaja mē akaxyw kuta nē ma mē awȳr kumē. Jakamā koja ma mē awȳr mō nhūm Kris kōt mē pahtōjē hō wa pijakrutja wa ma hkōt mō. Na

hte wa haxwȳja Kris kôt amnhī nhīpēx mex o pa.
²⁴ Koja mē awȳr pōj ka mē omu nē mē ho mex nē.
 Nē mē amā mē hkīnh nē. Kê krī piitā hkôt Kris kôt
 mē pahkwȳjē piitā mē hā mē ajarēnh ma nē axpēn
 mā mē amex ā mē ajarē. Nē mē ajarēnh o:

—Pēr ām hāmri na pre Pawreja mē pamā Korīt
 kām mē pahkwȳjē jarē. Na xep pre Xitre mē
 hkwȳta ma mē hwȳr mō nhūm mē ho mex rax nē.
 Ra Pawre kot mē pamā mē harēnh xà hkôt. Anē.

9

Mē kot kàxpore ho pikuprōnh ā mē harēnh

¹⁻² Kwa ixkrāmnhwȳjaja. Kot paj Jerujarē nhō
 xwȳnhjē kaxyw mē atā ixihtyx kêt nē. Ra mē amā
 mē ho ajuta hprām jakamā na pa pre Masetōn
 kamā Kris kôt mē pahkwȳjē mā mē ajarēnh o:

—Pika pē Gres kamā Kris kôt mē pahkwȳjaja na
 prem ham amgrà hapēxta kamā Jerujarē kamā mē
 pahkwȳjē jarēnh ma nē kām mē ho ajuta hprām.
 Anē.

Hāmri nhūm mē ajarēnh ma nē mē apyrà nē kām
 tanhmā mē ho ajuta hto hprām. ³⁻⁴ Tā ot pa mē
 awȳr Xitre mē hōta wa mē ho ixpimrātā wa mē
 kumē. Mē kot kàxpore hā mē akukjēr kaxyw. Kēr
 pa mytwry hō hā ma Masetōn nhō xwȳnh kwȳjē
 mē mē awȳr mō nē ra ixte mē kām kàxpore hkwȳ
 ho mē apikuprōnh ā mē ajarēnh kôt mē ate ho
 apikuprōnh rax ā mē apumu nē ixkīnh nē. Nom
 kot pa mō nē tee ri hapēr nē te ixte Masetōn
 nhō xwȳnhjē mā mē ato ixēx pyrà nē ixpijaàm
 nē. Ka mē ajaxwȳja amnhī kamā apijaàm nē. ⁵ Ā
 mē pahte amnhī nhīpēx anhȳr pymaj na pa ā mē

amā kagàja nhǐpêx nē Xitre mā òr nē ma amnhī kukamā mē awýr mēnh anē. Nē hkôt wa mōr mā xwýnhta mē ho ixpimràtāā amnhī kukamā wa mē kumē. Tā kē mē awýr pój nē mē amā kagàja gō ka mē kamā harē nē ama nē tokyx kàxpore ho apikuprōnh jatur xàm amē. Kér pa mē hapu hā mē awýr mō ka mē ra mē ixfutêp ho apikuprōnh pa nē mē kām agō nē ajamakêtkati nē apa. No pa ixte mē amā mē ate ho apikuprōnh kaxyw mē atā ixíhtyx kêt. ⁶ Na htem piitā ā hamaxpēr anhŷr o pa nē hamaxpēr o:

—Kot ka apur rax nē kamā anhō rax nē. Nom kot ka apur grire nē kamā anhō grire.

Anhŷr o hamaxpēr jakamā kér ka mē apiitā ajamakêtkati nē Jerujarē nhō xwýnhjē mā kàxpore nhōr mex nē. Kér ka mē ho apikuprōnh pa nhūm rax nē. Te mēhō ihpur rax nē kamā ò raxta pyràk. Ké Tírtūm ā mē ate amnhī nhǐpêx anhŷr ā mē apumu nē nhýrmā mē ato mex nē. ⁷ Nom kér ka mē anhōxý kamā mē kām òr kêt nē. Mē pahte pahkīnh kām panhōxý hkêt kām mē kēp amrakati xwýnhjē mā mēmoj nhōr o papaja na Tírtūm kām hprām. ⁸⁻⁹ Koja mē hā mē apumu hāmri nē amnhīm mē amex ā mē ajarēnh rāhā ho pa. Mē kām Tírtūm kīnh xwýnhjaja na htem àmnhīx ri mē kēp amrakati xwýnhjē mā mēmoj nhōr o pa. Te Tírtūm kot amnhī nhǐpêx pyràk. Na hte àmnhīx ri mē pamā mēmoj nhōr o pa. Mē pahwýr na rē nhūm wrý. Nhūm mē pamā mē paxàpkur xà nhōr o pa. Nē tanhmā mē pahto pu mē paxà hkêt nē pajamakêtkati nē paxàpênh o papa. Nē pamex nē ri papa. Panhō rūnh nē ri papa. Jakamā kwa pu mē uràk nē

paxàmnhīx ri mē kēp amrakati xwÿnhjê mā mēmoj nhōr o papa.

¹⁰ E pa ixpri hā mē amā ja jarē ka mē inhma. Nà na hte ã Tīrtūm mē pamā mē paxàpkur xà nhōr o pa anē. Kot kaj apur kām ahkre nhūm tanhmā amā mēmo hyta nhípêx to nhūm amā hapôx mex nē amā ô rūnh nē ka anhō rax nē. Nē hkwÿ ho axàpkur o apa nē axte hkwÿ hkre. Tā kēr ka mē ã Tīrtūm kot mē ato mex anhÿr ã amnhī pumu hāmri nē uràk nē axàmnhīx ri mē kēp amrakati xwÿnhjê mā axàmnhōr pē mē ho mex o ri apa. Nhūm Tīrtūm mē hā mē apumu nē mē amā mēmoj nhōr rāhā nē. Ka mē amnhī pyrà nē mē kēp amrakati xwÿnhjê mā hkwÿ nhōr o apa. ¹¹ Koja Tīrtūm mē ato mex rax nē ka mē anhō mēmoj rax nē. Ja o amnhī xwar mē kēp amrakati xwÿnhjê kaxyw kàxpore hkwÿ jaxwÿ. Kēr pa mē amā hkwÿ jamÿ nē ma Tīrtūm kôt mē pahkwÿjê mā o mō nē mē kām kugō kē mē omu nē hkīnh nē. Nē mē atā Tīrtūm mā mex o mex ã harē. ¹² Hāmri nē mē akukwak ri mex nē ri pa. Nē axpēn mā Tīrtūm mex o mex ã harēn o ri pa. ¹³ Koja mē amnhī tā mē apumu nē hkīnh nē. Hāmri nē Tīrtūm mā amnhī tā tanhmā mē ajarēnh to nē kām:

—Pa Tīrtūm. Nà ãm hāmri na pre Korīt kām akôt mē ixkwÿjaja amnhī jarē. Na htem akôt pix mā amnhī nhípêx mex o ri pa. Jao mē ixpē õxÿ hkêt nē mē inhmā kàxpore hkwÿ nhōr rax nē. àmnhīx ri hamakêtkati nē mē inhmā hkwÿ nhōr rax nē. No ãm mē papxipix na htem ã mē inhípêx anhÿr kêt nē. Na htem mē kēp amrakati xwÿnh piitā ã mē hipêx anhÿr o pa. ãm hāmri na ka pre tanhmā mē hkrā hto nhūm mē anhÿ hā ã amnhī nhípêx anhÿr o pa. Amex o amex Tīrtūm. Anē.

14 Hāmri nē mē ato hwȳr o:

—Pa Tīrtūm. Ām hāmri na hte Korīt nhō xwȳnhjaja amnhī pyrā nē mēmoj to mē ixtutā nojarêt o pa. Jakamā aa mē ixte amnhī tā mē inhno ho mē omunh kêt tā mē inhā mē hkīnh nē. Kwa kēr ka mē ixtā mēmoj to mē kutā anojarêt rāhā ho apa Tīrtūm.

Anhȳr o mē ato kuwȳ. **15** Tīrtūmja mex o mex. Nom na hte mē pahto mex pē mē pamā kàxpore nhōr kêt nē. Kra Jesusja na pre mē pamā kugō. Kām mē pajapē ho mē pahwȳr kumē nhūm mē pahwȳr wrȳ nē mē pahtiitā mē pahte amnhī tomnuj pānhā amnhīrer kaxyw mē panē ty. Ja na mex o kot mē pamā kàxpore nhōr jakrenh. Mēhō koja uràk nē ã mē panē htyk anē? Nà amrakati ho amrakati. Ām Jesus pix na pre ã amnhī nhīpēx anē.

10

Pawre kēp Tīrtūm Karō nhȳ hā kapēr xwȳnh ã harēnh

Epes 6.10-20; Wam Tesarōn 5.8

¹ E Kris kôt ixtwȳjaja. Nà ixpē Pawre kot paj mē akwȳ kot tanhmā ixto kapēr to xwȳnhjē mā amnhī jarē ka mē apiitā inhma. Nà na hte Kris mē pakamā gryk tokyx anhȳr kêt nē. Na hte mē pahto mex japē nē. Tā inhāmā uràk nē ã mē anhīpēx anhȳr prām nē. No na hte mē akwȳjaja axpēn mā tanhmā ixto kapēr punuj to nē ri axpēn mā:

—Pawre na hte nhȳri krī kamā pa nē mē pamā kagà nhīpēx nē mē pahwȳr kurē nē kamā mēmoj tā mē pamā kapēr kām hihtȳx nē hā mē pamā akir. Tā amnē mē pahwȳr mō hāmri nē te kām mē pahpyma pyrāk o mē pamā kapēr o pa.

Anhŷr o ijarē. ² Nom inhmā mē awŷr inhmōr nē mēmoj tā mē amā ixàkjēr prām kêt tā kot paj nhŷrmā mē awŷr mō ka mē tanhmā amnhī tomnuj to ho apa japēr. Pa ja hā mē apumu nē hā mē amā akir kām ga. ³ Na pa htem jar pika ja kamā Tīrtūm kwŷ hkêt xwŷnhjê kaêx ã ri ixpa nom mē uràk nē amnhī krā hkôt tanhmā amnhī nhŷpêx to ho ixpa hkêt nē. Nē mē uràk nē amnhī krā hkôt tanhmā ijamaxpēr to ho ixpa hkêt nē. Na pa htem Tīrtūm Karō nhŷ hā àhpumunh xà ho amnhī nhŷpêx o ri ixpa. ⁴ Nē Tīrtūm xàhpumunh tŷx xà ho mē kām kapēr jarēnh o ri ixpa. Mē kot mar nē hkôt amnhī nhŷpêx kaxyw. Nē àhpumunh tŷx o na pa htem mē kot Tīrtūm kôt amnhī xunhwŷr pymaj mē kêt àmnâr xwŷnhjaja tanhmā mē nē mē ho. ⁵ Na htem htŷx ri tanhmā Tīrtūm nē hkwŷjê mā kapēr to ho pa. Amnhī kaxyw hkôt mē hamaxpēr kêt kaxyw tanhmā nē mē kām kapēr to. Na pa htem ja hā mē omu nē Tīrtūm xàhpumunh tŷx xà ho tanhmā mē kām ixkapēr to nhûm mē tee ri inhma nē axte mē kêt àmnâr kêt nē. Pa mē kām Tīrtūm kapēr jarē nhûm mē ohtô nē kuma nē Kris kôt amnhī xunhwŷ nē hkôt amnhī nhŷpêx o pa. ⁶ Tā mē kajaja kot kaj mē Tīrtūm kôt amnhī nhŷpêx mex tā mē atō ra kapēr nhŷrôp xa nē tanhmā amnhī tomnuj to. Pa ja hā apumu rŷ hā ajarēnh ma nē hā amā akir. ⁷ Mē ate Tīrtūm kot mē awŷr inhmēnh kêt ã axpēn mā ijarēnh tā kot kaj mē atō ãm hâmri apê Kris kwŷ hā amnhī pumu nē ra määñen pa ixpê hkwŷ hā ixpumunh kurê kumrêx. Mē apyrâ nē ixpê hkwŷ kênâ. ⁸ Na pa pre ma mē awŷr mō nē tanhmā mē amā amnhī jarēnh to nē mē amā:

—Tīrtūm na pre mē awȳr inhmē pa mō. Ixte ū hā mē amā kapēr jarēnh o ri mē akōt ixpa kaxyw. Anē.

Tā pa hte arī ā amnhī jarēnh anhȳr o ri ixpa. Ām hāmri na pre Tīrtūm mē awȳr inhmē pa hte ām hāmri mē amā kapēr jarēnh o ri mē akōt ixpa. Na pa hte Tīrtūm nhȳ hā mē amā ixkapēr nē kapēr o ixē o amnhī to jarkrar kēt nē. Ixte tanhmā mē atomnuj to ho ri ixpa kaxyw na pre Tīrtūm mē awȳr inhmēn kēt. Mē amā ixkapēr mex nhūm mē ate inhmar nē Kris kapēr kōt amnhī nhīpēx mex o apa kaxyw na pre mē awȳr inhmē. ⁹ E kwa Kris kōt ixkwȳjaja. Na pa hte mē amā ixpuma kaxyw mē awȳr kagà rēnh kēt nē. Mē ate kamā harēnh nē tee ri amnhī kukamā ajamaxpēr o amnhī kamā amā ma kaxyw kēt. ¹⁰ Mē akamā mē kām ixkīnh kēt xwȳnhjaja na htem ijarēnh o:

—Pawre na hte awry hā pa nē mē pahwȳr kagà rēnh nē kamā te kēp pahi ho amnhī nhīpēx pyrà nē mēmoj tā mē pamā kapēr kām hihtȳx nē. Tā mē pahwȳr pój hāmri nē kapēr kaxyw nom kapēr kām hihtȳx o kapēr kēt nē. Jakamā mo kaxyw kot puj mē hwȳr mra nē kapēr ma?

Anhȳr o ijarē. ¹¹ Nom ā ixte anhȳr kēt. Kwa mē inhma. Kot paj nhȳrmā ma mē awȳr mō hāmri nē te kagà ja kamā mē amā ixkapēr pyràk o mē amā ixkapēr nē ixkapēr xihtȳx o mē amā ixkapēr kām ga.

¹² Na hte mē akwȳjaja kot amnhī to mex o mē ajakrenh ā amnhī to jarkrar o ri pa. No ām amnhī krā hkōt pix mā na htem ā ri amnhī jarēnh anē. Na hte Tīrtūm ā mē harēnh anhȳr kēt nē. ¹³ Tā inhmā mē uràk nē ā amnhī jarēnh anhȳr prām kēt. Ām

ixte Tīrtūm kot tanhmā inhmā karō hto xà hköt amnhī nhīpēx o ixpaja na inhmā hprām. Tā mē kajaja mē awȳr na pre inhme. ¹⁴ Ra kot mē awȳr inhmēnh jakamā ixkumrēx na pa pre mē awȳr mō nē mē aköt ri mē amā tanhmā Kris jarēnh to ho ri ixpa. Tīrtūm kām nhīyhȳm ixpa hprām xà pix wȳr na inhmā ixpa hprām.

¹⁵ No kêt mē kot amnhī krā hköt htȳx ri Tīrtūm kapēr jahkre o mē pa xwȳnhjaja na htem nhīri krī kamā mē kot Kris kôt amnhī xunhwȳr ã mē harēnh ma nē mē hā amnhī to jarkrar o ri pa. Te tām kot mē hwȳr mōr nē mē kām ujarēnh nhūm mē kot mē mar xà hköt Kris kôt amnhī xunhwȳr pyrak. Nē mē hā amnhī to jarkrar o:

—E na pa pre ma mē hwȳr mō nē mē kām Tīrtūm kapēr jarē nhūm mē inhma nē hköt amnhī xunhwȳr kurē kumrēx. Ixkukwak ri na prem ã amnhī nhīpēx anē. Anē.

Nom ã amnhī nhīpēx anhȳrja ã amnhī to hēx. No pa na pa hte ho mē urak kêt nē. Koja Tīrtūm ma nhīri krī hwȳr ixkwȳjē hō mē nhūm ma hwȳr mō nē mē kām Kris kapēr jarē. Hāmri nhūm mē kuma nē Kris kôt amnhī xunhwȳ. Pa mē harēnh ma nē mē ý hā ixkīnh nē nom pa ixkukwak ri mē kot hköt amnhī xunhwȳr ã amnhī to jarkrar kêt nē. Ixte mē hwȳr ixpa nē mē kām ixujarēnhre hā kot pa hkêt mē hā amnhī to jarkrar. Æm Tīrtūm kām nhīyhȳm ixpa hprām xà pix wȳr na pa hte ixpa nē mē kām kapēr jarē. Jakamā kot kaj mē nhīrmā Kris kôt amnhī nhīpēx mex o ri apa pa ja hā mē apumu nē mē are nē hpānhā ma krī hō hwȳr Kris kot mē hwȳr inhmēnh xà hō hwȳr mō. Ka mē ja hā ixtos Tīrtūm wȳr o apa. ¹⁶ Kot paj mē anhō krī kamā

mē piitā mē kām Jejus kapēr jarēnh pa hāmri nē hpānhā ma krī hkwy hkōt ijapōx o ri ixpa nē kamā mē kām harēnh o ri mē hkōt ixpa. Kormā aa mē kot mar kēt kumrēx xwȳnhjē mā harēnh o ri mē hkōt ixpa. Na pa hte ā mē hwȳr ixpa nē mē kām ixujarēnh anē. Jakamā nhūm mē ja hā ixpumu nē mē kot Tīrtūm kapēr mar xwȳnhjē pix wȳr ixpa hā ijarēnh kēt nē.

¹⁷ Nē Tīrtūm kapēr ā kagà htūm kot mēmoj tā mē kot amnhī to jarkrar ā harēnh kot:

Kēr ka mē kamjaja amnhī mex ā amnhī to jarkrar kēt nē. Ām Tīrtūm pix mā mān mex o mex ā harēnh o ri ho jarkrar o ri apa. Anē.

¹⁸ Kot pu mē Tīrtūm noo mā amnhī to mex ā amnhī to jarkrar nē ām amnhī to jarkrar kaprȳ. Nom koja Tīrtūm tām ja hā mē pahto jarkrar nē ām hāmri mē pahte amnhī to mex xwȳnh ā pahto jarkrar.

11

Jejus kot mē hwȳr mē rēnh ā amnhī to hēx xwȳnhjē jarēnh

Matēwre 7.15; Rōmān 16.17; Karatas 1.6-9; Kōrosē 2.8; Sikūn Pētre 2.1

¹ E kot paj te mē hkrā pipānh xwȳnh kot htȳx ri amnhī jarēnh pyrak o tanhmā mē amā amnhī to jarkrar to. Kwa mē inhma nē ixkamā agryk kēt nē. No mē ixkapēr kumrēx mān ma. ² Inhmā mē akīnh. Te ho Mēpahpām Tīrtūm kām mē akīnhta pyrak. Te mē apē mēhō kukrit kām my hkīnh nē kot ho mjēn prām xwȳnhta pyrak. Kām mēmyjē piitā mē hkīnh kēt ām kām pix kīnh. Ja pyrā nē kēr ka mē amā Kris kīnh o nhām amā mē hkīnh xwȳnhjē jakre. Te

ho mēhō ni kot kām myta pix kīnh nē kām ho mjēn prām xwÿnh̄ta pyràk. Ja na pa inh̄mā hprām.³ Ra mē amā Kris kīnh tÿx o apa nē hkôt amnh̄i nh̄ipêx mex o ri apa htā nh̄um mē kot amnh̄i krā hkôt htÿx ri Tīrtūm kapēr jahkre ho mē pa xwÿnhjaja tee ri ja hā mē ajarēnh ma nē axpēn mā mē ajarēnh o:

—Kwa nà ja mex kêt. Koja mē Pawre kapēr ma nē ãm kuma nh̄um ja mex nē. No mē pahkôt mē kot amnh̄i nh̄ipêxja na mē pamā mex. Ja na kêt mē pamā mex o mex. Anē.

Hāmri nē ra kot Kris nē tanhmā mē amā hêx to kaxyw. Te amnepē mā kagā kot mē panā kot wa pê Ewa mā hêx nh̄um kot mar nē hkôt amnh̄i nh̄ipêxta pyràk.⁴ Na pa pre ra mē awÿr mō nē mē amā tanhmā Jejus jarēnh to. Nē tanhmā mē amā Tīrtūm Karō jarēnh to. Nē tanhmā wa kot mē pahto hkra hto hā mē amā wa harē ka prem inhma nē mar tÿx nē. Tā nh̄um ra mē kot htÿx ri Tīrtūm kapēr jahkre xwÿnhjaja ixpānhā mē awÿr mō nē Jejus kapēr kwÿm ri tanhmā mē amā ujarēnh to nē mē amā harēnh o hêx rāhā ho pa. Nē Tīrtūm Karōja nh̄um mē amā tanhmā ho hêx to. Nē ixte mē amā Tīrtūm kapēr jarēnh kwÿm ri ixpānhā tanhmā mē amā harēnh to ho pa. Na ka prem mē ama nē ãm hāmri harēnh ã hkamnh̄ix. Kwa kēr ka mē ri mē ujarēnh piitā mar nē hkôt amnh̄i nh̄ipêx kêt nē. Mē kot Jejus jarēnh tā no ãm katât kôt harēnh kêt nē. Æm ri ho hêx o pa. Ka htem ama nē ãm hāmri harēnh ã hkamnh̄ix nē mē amā mē mar prām nē. Mē kot mē amā harēnh o hêx o pa htā ka mē ama nē ra mē hkôt amnh̄i nh̄ipêx kaxyw. Kwa mē ri ã amnh̄i nh̄ipêx anh̄yr hkêt nē.⁵ Kris kot mē awÿr mē rēnh ã mē kot amnh̄i jarēnh tā amnh̄i to hêx.

Ka prem ama nē ãm hāmri mē kot mē amā harēnh ã mē hkamnhīx. Nom na pre Krisja mē awyr mē rēnh kêt nē. Kêt pa na pre mē awyr inhmē.⁶ Mē hkīnhā ixkapēr krōr pyràk tā no ãm ixte Tīrtūm kapēr mar tȳx. Nē kot amnhī nhīpēxja na ixte omunh par. Ra mē ate ja hā ixpumunh mex.

⁷ Na pa pre mē akōt ri mē amā Jejus jarēnh o ri ixpa no ãm hpānhā mēmoj tā mē awyr o ri ixpa hkēt nē. Xà amarī ixte mē amā harēnh nē hpānhā mēmoj tā mē awyr kêtja mē apē omnuj?⁸⁻⁹ Kormā ixte mē amā Tīrtūm kapēr jarēnh o ri ixpata ã na pa pre hte tōhā kàxpore ho presija no ãm aa hā mē awyr kêt nē. Jar Masetōn kamā Kris kôt mē pahkwýjaja na prem ixwyr hkwý rēnh o pa pa ho ixàpkur xā japrōr o ri mē akōt ixpa. Mē kumā ixte Tīrtūm kapēr jarēnh o ri ixpa hkēt tā pa hte mē kukwak ri mē akōt ho ixàpkur o ri ixpa. Tā kot paj arī ã mē akōt ixpa nē ã amnhī nhīpēx anē nē mēmoj tā mē awyr o ri ixpa hkēt nē.¹⁰ Ja inhmā mex. Jakamā kot paj amarī mē anhō pika pē Gres kām ã mē amā Tīrtūm kapēr jarēnh o ixpa anē nē mēmoj tā mē awyr kêt nē. Æm hāmri na pa ã mē amā amnhī jarēnh anē. Kris pyrà nē ixêx kêt kēnā.¹¹ Xà we inhmā mē akīnh kêt kôt na pa hte ã mē amā Tīrtūm kapēr jarēnh pānhā mē awyr kêt anē? Nà inhmā mē akīnh jakamā na pa hte kapēr jarēnh pānhā mē awyr o ri ixpa hkēt nē. Inhmā mē akīnh tȳx kēnā. Tīrtūm kot ja hā ixpumunh mex.¹² No mē kot amnhī krā hkōt htȳx ri Tīrtūm kapēr jahkre xwÿnhjaja na htem mē ajahkre hpānhā kàxpore hā mē awyr pix o pa. Nē mē amā tanhmā amnhī to hēx to nē mē amā:

—Nà mē ixte Pawre kot amnhī nhīpēx pyrāk. Mē ixte amnhī nhīpēxja kot axpēn pyrāk.

Anhŷr o mē amā amnhī to hêx. Nom ixte ho mē urâk kêt kumrêx. Mē ixte amnhī nhīpēx kot axpēn pyrāk ronhŷx pa mē urâk nē kâxpore hâ mē awŷr o ri ixpa. Nom ixte ã amnhī nhīpêx anhŷr kêt. Kot paj aa ã amnhī nhīpêx anhŷr o ixpa hkêt nē.
¹³ Æ mē kot amnhī nhīpêx anhŷr xwînhjaja na pre Tîrtûm mē awŷr mē rênh kêt nē. Mē kot Kris nhŷ hâ mē ahkre xwînh ã amnhī jarênh tâ ãm amnhī to hêx. ¹⁴ Mē õ pahi Satanastija te mêmôj mex jarênh pyrâk tâ no ãm na hte mē pano kupyr pê mē pamâ tanhmâ hêx to ho mē pahkôt pa. Te kot mêmôj mex ã ãm hâmri kot harênh pyrâk tâ no ãm ho hêx.
¹⁵ Tâ hkôt mē kot amnhī nhīpêx xwînhjaja na htem urâk nê te tâm mē kot amnhī nhīpêx xwînhjê pyrâ nê mē pahwŷr mra nê tanhmâ mē pamâ hêx to. Satanasti pyrâ nê mē pano kupyr kaxyw tanhmâ mē pamâ hêx to. Nom koja Tîrtûm nhîrmâ mē pahtâ mē homnuj tŷx kumrêx nhûm mē rî amnhî pumu.

Tanhmâ mē kot Kris ã Pawre nhîpêx to ã mē harênh

Atre 9.23-25

¹⁶ E kot paj axte te ixtŷx ri amnhî to jarkrar pyrâk o mē amâ tanhmâ amnhî jarênh to ka mē inhma nê ixfamâ agryk kêt nê. ¹⁷ Pahihti Kris nhŷ hâ kot paj mē amâ amnhî jarênh kêt ãm amnhî krâ hkôt kot paj mē amâ amnhî jarë. ¹⁸ Na htem ohtô nê mē ate mē hâ apijaàm kaxyw tanhmâ mē amâ amnhî to jarkrar to ho pa. Tâ kot paj mē urâk nê amnhî krâ hkôt mē amâ amnhî to jarkrar ka mē

inhma. ¹⁹ Mē ate amnhī xàhpumunh tÿx ã amnhī jarēnh tā ka htem htÿx ri mē kot amnhī to jarkrar o ri mē pa xwÿnhjê kapēr ma nē mē hkôt ajamaxpēr nē mē hkôt amnhī nhîpêx kurê kumrëx. ²⁰ Mē kot Kris nhÿ hã mē ahkre hã amnhī to hêx xwÿnhjaja mē pakurom mē kot amnhī to rax xwÿnh ã amnhī jarēnh jakamā na htem mêmoy tā mē amā karō ho pa.

Nē mē kām hprām xà hkôt nhÿhÿm mē arē nē nhÿhÿm mē arē.

Nē mē apa pix kukwak ri apkur o pa.

Nē mêmoy tā mē ajakwap mē atak o pa.

Ã mē kot mē anhîpêx anhÿr tā ka te mē ate atûm kêt pyrà nē atÿx ri mē kapēr ma nē mē hkôt amnhī nhîpêx o ri apa. ²¹ Tā ixté mē uràk nē ã mē anhîpêx anhÿr kêt tā kot paj mē uràk nē mē amā tanhmā amnhī to jarkrar to ka mē inhmar japêr. Te ixtÿx ri amnhī jarēnh pyràk o kot paj mē amā amnhī jarē nom ãm hämri mē amā amnhī jarē. ²² Mē kot Jejus nhÿ hã mē ahkre hã amnhī to mē hêx xwÿnhjaja na htem mē amā tanhmā amnhī to jarkrar to nē mē amā:

—E mē inhma. Mē ixpê Ijaew na pa mē. Mē arom mē ixpê finat Apraâw kanrêhã htàmnhwÿ jakamā kwa mē ixkapēr ma nē mē ixfôt amnhī nhîpêx. Anē.

Nom ijaxwÿja ixpê Ijaew tā pa hte mē uràk nē ja hã amnhī to jarkrar hkêt nē. ²³ Nē mē kot Kris kapēr jarênh mex o pa hã amnhī jarênh tā pa na pa hte harênh mex o mē hakre. Te ixkrâ pipânh pyràk o ã mē amā amnhī jarênh anhÿr tâa.

E pa mē amā tanhmā amnhī jarênh to ka mē inhma. Nà na pre Kris ã mē kām ixfôr xwÿnhjaja

mē kot amnhī to jarkrar xwȳnhjē hkīnhā Kris ā ixpynēnh nē ijagjēnh xohtō nē. Nē mē hkīnhā tōhā ixtak rūnh kumrēx. Pa mē hkīnhā xatā mē kot tanhmā ixto hā kritpēm ronhŷx pa pre ty. ²⁴ Na pre Ijaew krāhtūmjaja Kris ā ixkatut kām ixtak rūnh nē. Nē ixtak xàja pī hā mry kà janhôr o ixtak. Nē ixtak kaxyw nē ixtak xà jatur xà kamā kàx xwa gixre janhô nē ho ixtak rūnh o ixkatut kà rē. Ixtak o 39 hāmri nē rī kormā mē kot ixpīr pymaj inhmā ure. Na pre htem nhŷri ixpynē nē ā inhīpêx anē. Na prem ā inhīpêx anhŷr o 5 wês.

²⁵ Nē na prem ra mē kot ixpīr kaxyw nē kēn rūnh kwȳ jamȳ nē ho ixtak o kuhê. Nē Rōm nhō xwȳnhjaja haxwȳja pī ho ixtak rax kumrēx. Ā inhīpêx anhŷr o axkrunēpxi.

Nē na pa pre hte gō xujanār kām nhŷhŷm Jejus jarēnh o ri ixpa kaxyw pàr kām mē hwȳr ixpa nhūm pàrja tanhmā amnhī to nē agjē. Kritpēm nhŷx pre hte gôja ixpī. Pa pre ā amnhī nhīpêx anhŷr o axkrut. Tā arīgro hō hā kē axte pàr ō mā axà nē ma axte krī hō hwȳr mō. Nhūm kē pàrta axte mē ixpē axà nhūm gôja nhŷx kē axte ixpī. Pa pàr jakà hā kumȳ nē hā ijēt o amŷkry. Nē ho apkati. Tā nhūm nhŷhŷn pàr ōja mō nhūm kamā mē mōr xwȳnhjaja ixpumu nē ixwȳr pàr o mō nē amnhī wȳr ixto api nē ma amnhī kôt ixto mō.

²⁶ Na pa pre amnhī xà htȳx kamā ijamak o ri ā mē kām Kris kapēr jarēnh o ri ixpa anē. Kironhŷx pre gō tāmja ixpī. Nhūm mē àhkīnh nhi xwȳnhjaja kironhŷx prem māänēn ixpī. Nē Ijaew nē Ijaew kêt xwȳnhjaja tōhā tanhmā ixtomnuj to ho pa. Pa pre krī hkwȳr hwȳr ixpa rȳ kapōt ā ixpa nhūm mē ixtā amŷnē. Pa pre gō xujanār kām pàr kām ri ixpa nē

nhŷx kamā ty. Nhūm mē kēp Kris kwŷ hā amnhī to hêx xwŷnhjaja haxwŷja tanhmā ixtomnuj to pa mē ū hā amnhī xà htŷx kamā ijamat o ri ixpa. Ā na prem Kris ã inhîpêx anhŷr o pa.

²⁷ Nē na pa Jejus kapēr jarênh o ri ixpa kurê ixkêngrâ nē ri ixpa. Nē tōhā inhôt kêt ã ixtâ apkati. Nē tōhā inhmā prâm nē inhmā kôr nē ri ixpa. Nē tōhā ixê mex kêt nē inhmā kry nē ri ixpa. ²⁸ Na pa hte Kris kapēr jarênh o ri ixpa pê ã amnhī nhîpêx anē. Nom ja pix kêt. Na pa hte krî piitâ hkôt Kris kwŷjê hkukamā tee ri ijamaxpêr nē ijamaxpêr o:

—Hêxta waa nē. Mân mē arî Kris kôt amnhī nhîpêx mex japêr rŷ ko. Mân mē ra kapêr kwŷm ri tanhmā amnhī tomnuj to rŷ ra hkaga.

Anhŷr o ijamaxpêr o ixpa.

²⁹ Nē na hte mêmô Tîrtûm kapêr nhîrôp xa nê tanhmā amnhī tomnuj to pa tee ri omu nê ixkaprî htŷx kumrêx. Koja mêmô tanhmâ Tîrtûm nê mêmô mā kapêr to nhûm kuma nê Tîrtûm kôt amnhî nhîpêx kêt pa tee ri ja hâ omu nê nê kêp àmnâr xwŷnhta kamâ inhgryk tŷx kumrêx.

³⁰ E Kris kôt ixkwŷjaja. Na pa ã mē amâ amnhî jarênh anē. Te ixte amnhî to ijarkrar pyràk no ãm mē ate ixirerek xwŷnh ã ixpumunh pix kaxyw.

³¹ Æm hâmri na pa ã mē amâ amnhî jarênh anē. Ixêx kêt. Pahihti Jejus nhîpêxâ Tîrtûm kot ja hâ ixpumunh mex. Tîrtûmja mex o mex. Koja mex o mex tûm nê pa râhâ ho pa. Tâm kot ixirerek ã ixpumunh mex. ³² Kormâ krî pê Tamas kâm ixpare ri na pre mē õ pahi Arêtja mē kâm ixtâ amŷnê nhûm pôristijaja krî hpu hâ kahê xà nhô hakwakre piitâ kâm hipôk pa nê ixkâm hamak o

kuhē. Pa tee inhmā nhŷhŷnh ixsator nē ma mē umaj ixprōt nē ixtēm prām nē ixirerek xwŷnh ā amnh̄i pumunh kurê kumrēx. ³³ Tā nhūm Kris kōt mē pahkwŷjaja hamaxpēr nē kawà rax my nē o tē nē inhmā ām pa hwŷr axà nē kamā nhŷ. Hāmri nhūm mē pâr nhōr o kahê nhîrō pê ixto wrŷ pa ixsato nē mē kēp amūxu nē amnh̄im ixpri nē ma tē nē mē kēp akunok. Ā na pre Tīrtūm ixirerek xwŷnh ā inhmā ixto amnh̄iřt anē.

12

Tīrtūm kot Pawre mā mēmoj to amnh̄iřt ā harēn

¹ E Kris kōt ixkwŷjaja. Nà inhmā amnh̄i to jarkrar hprām kêt tā kot paj tanhmā mē amā amnh̄i jarēn to ka mē inhma nē hā ixtā apijaām japēr. Na hte Tīrtūm tōhā inhōt kām ixkarō mā tanhmā kapēr to. ²⁻³ Amnepē mā amgrà hō hā na pre tanhmā ixkrā hto nē ō krī hwŷr amnh̄i wŷr ixto api. Na pre ra hā amgrà pē 14 ān. Apu inhī rāhā ixto api rŷ apu ām ixkarō pix o api rŷ ko. Ixte ja hā amnh̄i pumunh mex kêt. Tīrtūm pix kot ja hā ixpumunh. ⁴ Na pre ixto api pa pōj nē ō krī kamā axtēm tanhmā mē kapēr to hā mē kuma. Na prem mēmoj mex kumrēx jarē pa kuma nē ixkīnh nē. Nē inhmā mar prām nē. Hāmri nē ijamaxpēr o:

—Hêxta waa nē. Mēmoj jarēnhja mex kumrēx. Nà kot paj akupŷm wrŷ nē ixkwŷjē mā harē kē mē ixpyrā nē kuma. Nà kot paj anē.

Anhŷr tā nhūm Tīrtūm Karō ja nē ixsator nē inhmā:

—Nà kēr ka mē kām ja jarēn kêt nē. Ām kapxipix kot kaj ama nē ri hā apa.

⁵ Anhŷr jakamā pa pre paxipix mē arom mēmojja pumu nē kuma nom kot paj rī hā amnhī to jarkrar kêt nē. Kot paj ām Jejus pix tanhmā harēnh to ho ri ixpa. Jao ixrom mex o mex ā harē. Nē ixrom hihtŷx o hihtŷx nē àhpumunh o àhpumunh ā harēnh o ri ixpa.

⁶ Nē ixte Tīrtūm nhō krī hwŷr ixàpirja ām hāmri ixte hā amnhī jarēnh tā kot paj ja hā amnhī to jarkrar o ri ixpa hkêt nē. Mē ate ja hā inhmar kôt inhmex ā ijarēnhja na inhmā hprām kêt. Nom kot ka mē ixte tām amnhī nhîpêx ā ixpumu nē tām ixkapēr ā inhma hāmri nē rī kormā inhmā inhmex ā ijarē. Ā mē ate amnhī nhîpêx anhŷrja na inhmā hprām. ⁷ Na pre Tīrtūm inhōt kām inhmā mēmoj mex kwŷ jarēnh rax nē. Hāmri nē hpānhā inhmā:

—E na ka akwŷjē rom inhō krī hwŷr api nē mē kurom mēmoj mex pumunh rax nē. Tā ate ja hā amnhī pumunh nē ma mē kām hā amnhī to jarkrar o ri apa pymaj kot paj Satanasti mā anē nhūm inhma nē tanhmā atomnuj to ho pa. Nom ijamaxpēr xà hkôt koja ā anhîpêx anē.

Anhŷr jakamā nhūm tanhmā inhîpêx to pa inhmex kêt nē ixpa. Te mrônhī rax nhŷhŷnh kot ixkamnhwŷr nhūm inhmā tee ri hkaxâr prām kaprŷ nē ū hā ho inhgjêx râhā nē ixpaja pyràk. ⁸ Tā pa tee ri ja hā amnhī pumu nē amnhī to Jejus wŷ nē kām:

—Kwa Pahihti. Na pa ra mēmojta nhŷ hā ixpunuj nē ixirerek nē ixpa. Kwa inhnē ata pa akupŷm xihihtŷx nē ijamatkati nē ri ixpa nà?

Anhŷr o amnhī to hwŷr o axkrunêpxi. ⁹ Hāmri nhūm inhmā:

—Nà kot paj anê hyr kêt nẽ. Kot paj ãm akutã inhnojarêt rãhã ho ri akôt ixpa. Ka axirerek nẽ apa htã ixihty়x xwýnh ã ixpumunh kôt ixfamnàr rom tanhmã inhý hã amnhã nhípêx to ho ri apa. Anẽ.

Ã inhmã kapêr anhýr jakamã na pa ixpunuj nẽ ri inhírot nẽ ixpa htã ixrom hihty়x xwýnh ta nhý hã ixfamnàr nẽ ixpa. Nẽ kurom ixirerek xwýnh pix ã amnhã to jarkrar o ri ixpa. ¹⁰ Jakamã kot paj Kris ã ixpunuj nẽ ri ixpa htã ixfamnàr nẽ ijamatêtkati nẽ ri ixpa. Kwãr mẽ mãmrã hã tanhmã ixto kapêr to nẽ tanhmã hã inhípêx to pa amnhã xà htýx kamã ijamat o ri ixpa. Nẽ ixpê amrakati nẽ inhírot nẽ ri ixpa htã Kris nhý hã tanhmã kãm amnhã nhípêx mex to rãhã ho ri ixpa.

Pawre kot tee ri më hkukamã hamaxpêr ã harênh

¹¹ Tã mëmo kaxyw na pa ã më amã amnhã jarênh anẽ? Nà më ate ixtã apijaàm kêt jakamã na pa ã më amã amnhã jarênh anẽ. Më kêp Kris nhý hã më ajahkre xwýnh ã amnhã to hêx xwýnhjaja na ka htem ixrom kot amnhã to rûnh xwýnh ã më harê nẽ më hã apijaàm o ri apa. Nom ixte amnhã to grire xwýnh tã më kot amnhã to rûnh o ijakrenh kêt. ¹² Na pa pre më akamã ri ixpa nẽ Tirtum nhý hã aa më ate mëmoj pumunh kêt kwý ho anhýr rax o ri më akôt ixpa. Nẽ ý hã akupým më à xwýnhjê ho mex. Nẽ më nohkre xwýnhjê no ho mex. Na pa pre hte ã më amã mëmoj nhípêx anhýr o ri më akôt ixpa. Amnhã xà htýx kamã ijamat o ri ixpa htã Tirtum xihty়x xà ho amnhã to htýx nẽ ã më amã mëmoj to anhýr o ri më akôt ixpa. Më ate omunh nẽ Tirtum àhpumunh týx ã omunh kurê kumrêx kaxyw. Nẽ ixpê Kris nhý hã më ajahkre

hā ixpumunh kurê kumrēx kaxyw na pa pre ā mē amā amnhī nhīpēx anhŷr o ri mē akôt ixpa. ¹³ Xàn pa pre nhām krī hkwŷ kamā Kris kōt mē pahkwŷjē ho mex tā mē kajaja tanhmā mē ato mex to hkêt nē? Nà na pa pre hte mē anhīpēx o axpēn pyràk. Ām mēmoj pixire na pa pre mē uràk nē mē awŷr kêt nē. Nhām krī hkwŷ kamā ixpata ā na pa pre mēmoj to presija nhūm prem inhmā ūr o pa. Tā pa pre mē mō nē mē akôt ixpa nē mēmoj to presija htā hā mē awŷr kêt nē. Kwa mē ā ixte amnhī jarēnh anhŷrja ma nē ixfamā agryk kêt nē.

¹⁴ Tā ot pa ra akupŷm mē awŷr inhnojarêt kaxyw. Na pa pre ra mē awŷr inhmōr o axkrut. Tā ra axte mē awŷr inhnojarêt kaxyw. Kot paj mē awŷr mō nē mē akôt ixpa nom te wam ixtēmta pyrà nē mēmoj tā ri mē awŷr kêt nē. Ām mē amā ixkīnh pix na inhmā hprām. Mē apiitā te mē apē ixfra pyràk. Na hte mē hkrarejaja mē katorxā nē mē hipēêxā mā ujaprōr o pa hkêt nē. Mē hipēêxā nē mē katorxā na hte hkrare mā kot mēmoj to presija xā hköt kām haprōr o pa nom mēmoj tā hwŷr kêt nē. Ja pyrà nē kot paj mē apē ixfra pyràk ā mēmoj tā mē awŷr kêt nē. ¹⁵ Kot kaj mē mēmoj to presija japēr nē inhmā harē pa ixamnhīx ixkīnh kām mē amā ixfaxpore piitā ūr par pyràk o amnhī nhīpēx. Nē mē amā tanhmā amnhī nhīpēx to ho ixpa rāhā ixtykja na inhmā hprām. Inhmā mē akīnh tŷx kumrēx tā mē kajaja mē amā ixkīnhja mē atā hkwŷ jēt kêt kumrēx. ¹⁶ Ixte amnhī mā mēmoj tā mē awŷr kêt tā na hte mē akwyjaja ixêx rom ixte nhām mē kēp amrakati xwŷnhjē mā kàxpore hā mē awŷr o ixpa hā ixfamnhīx.

¹⁷ Kwa tanhmā na pa pre ri mē ano kupyr to? Xà ja kaxyw na pa pre mē awȳr ixkràmnhwȳta wa kumē? ¹⁸ Na pa pre Xitre hā ixihtȳx nē mē awȳr kumē. Nē Kris kōt mē pahtōja pa Xitre hkôt kumē nhūm wa ma mē awȳr mō. Tā xà na pre Xitre tanhmā mē ano kupyr to? Nà na pre ā mē anhīpēx anhȳr kêt nē. Tā wa ixte amnhī nhīpēx nē wa ijamaxpērja kot axpēn pyràk. Nà na pa hte uràk nē mē ano kupyr o ri ixpa hkêt nē. ¹⁹ Mān ka mē axpēn mā mē ijarēnh o:

—Nà Pawre mē hkwȳjaja mē kām amnhī to rūnh xwȳnh prām jakamā na ā Pawre kagàja kamā mē pamā amnhī tā àprār anē.

Anhȳr o mē ijarēnh japēr nom mē inhmā amnhī tā tanhmā ixàprār to hprām kêt. Ām mē inhmā mē akīnh nē mē ato mex prām jakamā na pa htem tanhmā mē amā amnhī nhīpēx to ho ri ixpa. Na pa Tīrtūm noo mā Kris nhȳ hā ā mē amā mē amnhī jarēnh anē.

²⁰ Tā kot paj jatā ma mē awȳr mō ka mē akwȳjaja tanhmā amnhī tomnuj to japēr.

Mēmoj tā axpēn mā axàkjér o apa.

Rȳ mēmoj tā axpēn kām agryk.

Rȳ axpēn kām agryk tokyx anhȳr o apa.

Rȳ axpēn pē anhōxȳ.

Rȳ axpēn to akapēr punuj o apa.

Rȳ mē ajakwa kamā nhām mē hixi ho rēr o ri apa.

Rȳ amnhī to rūnh prām xàj anhmā amnhī nhīpēx to ho apa.

Kot kaj mē ā amnhī nhīpēx anhȳr o ri apa pa ja hā mē apumu nē ixkaprī htȳx kumrēx ka mē tee ri amnhī tā ixpumu. ²¹ Xà kot paj mē awȳr mō

nē mē apumu ka mē akwŷjaja arī mē aprō kuhpā hā nhām mēnijē ho amnhīkati ho ri apa? Rȳ arī tanhmā ajamaxpēr punuj to ho apa? Rȳ atŷx ri apijaàm kêt o apa? Kot ka mē arī ã amnhī nhîpêx anē pa ja hā mē apumu nē ixkaprī xàj inhmŷr rax nē. Nē mē anhŷ hā Tīrtūm noo mā ixpijaàm tŷx kumrēx.

13

*Pawre kot tanhmā amnhī kukamā mē kām karō
hto*

¹ Tīrtūm kapēr ã kagà htūm tanhmā mē kot amnhī tomnuj to xwŷnhjē jarēnh kot:

Koja mēhō tanhmā amnhī tomnuj to nhūm mēhō pyxi nē ã amnhī nhîpêx anhŷr ã omu nē awŷr tē nē amā harē ka mē ama nē ãm ama nē hkôt ajamaxpēr kêt nē. No koja mēmojaja axkrut rȳ axkrunêpxi nē hā omu nē awŷr mra nē axpēn kôt amā harē ka mē ama nē mē hkôt ajamaxpēr kurê kumrēx. Anē.

Tā ra mē awŷr inhmōr o axkrut tā kot paj akupŷm mē awŷr mō nē mē apumu. ² Hapu hā mē awŷr inhmōrta ã na pa pre mē akwŷ kot tanhmā amnhī tomnuj to hā mē omu nē hā mē kām akir nē mē kām:

—Kot kaj mē amnhī tomnuj kaga nē tām amnhī nhîpêx kêt kot paj nhŷrmā akupŷn mē awŷr mō nē ã mē ate amnhī nhîpêx anhŷr ã mē apumu nē hā mē atomnuj tŷx kumrēx kām ga. Anē.

Jakamā kot paj mē ma mē awŷr mō nhūm mē akwŷjaja arī mē ate amnhī tomnuj o apa hā inhmā mē ajarē pa mē atā mē kuma nē tanhmā mē ato htŷx nē. ³ Kot kaj mē ja hā ixpumu nē aprī hā

ixte Kris nhŷ hã ixkapēr xwŷnh ã ixpumunh tŷx kurê kumrêx. Kris ixrom hihtŷx o hihtŷx. Na pre ra mẽ ate amnhĩ tomnuj o apata mŷrapê tanhmã mẽ anhïpêx to. Tã kot kaj mẽ kormã ã ate amnhĩ nhïpêx anhýrja kaga hkêt hã koja tee ri ja hã mẽ apumu nẽ mẽ anhïpêx kati nẽ. ⁴ Amnepêm na pre Krisja te hihtŷx kêt pyrà nẽ ãm arî mẽ kâm xa nhûm mẽ unê nẽ pí kahpa ã kunhô nẽ kupí. Tã nhûm Tîrtûmja àhpumunh tŷx o akupým ho htîr nhûm akupým htîr o htîr nẽ Tîrtûm nhŷ hã hihtŷx o hihtŷx ã amnhĩ to amnhîrît. Ja pyrà nẽ wam mẽ awýr inhmôrta ã na pa pre hte mẽ akamã te Kris kormã htyk kêt ri hihtŷx kêêta pyrà nẽ mẽ akôt ixpa. Tã kot paj ma akupým mẽ awýr mõ hâmri nẽ te Kris ra akupým htîr nẽ hihtŷx o hihtŷxta pyrà nẽ Tîrtûm xihtŷx xà ho tanhmã mẽ kot amnhĩ tomnuj xwŷnhjê nhïpêx to. Hâmri nhûm mẽ amnhĩ tã ixpumu nẽ Tîrtûm nhŷ hã ijamaxpêr tŷx ã ixpumunh kurê kumrêx.

⁵ Kwa mẽ aprî hã tanhmã mẽ ate amnhĩ nhïpêx to hã amnhĩ pumu. Xàn ka htem ãm hâmri amnhĩ kaxyw Jejus Kris kôt ajamaxpêr o ri apa nà? Kot kaj mẽ apê hkwŷ hã koja mẽ akaxwŷnh kâm mẽ akamã hkrî râhã nẽ. Nom koja mẽ akaxwŷnh kâm mẽ akamã hkrî hkêt ka mẽ ãm apê hkwŷ hã amnhĩ jarênh kaprŷ. ⁶ No pa na ixte ja hã amnhĩ pumunh mex. Ixpê Jejus kwŷ na pa. Ra ixfamã hkrî nẽ ixkôt pa ho pa jakamã ixpê hkwŷ na pa. Tã mẽ ate ja hã ixpumunh mexja na inhmã hprâm. Na pa hte ixpê Jejus kwŷ hã amnhĩ jarênh kaprŷ hkêt nẽ.

⁷ Nẽ na pa hte mẽ ato tanhmã Tîrtûm wŷr to ho ri ixpa nẽ mẽ ato hwŷr o:

—Pa Tīrtūm. Kwa tanhmā Korīt nhō xwȳnhjē hkrā hto kē mē tanhmā amnhī tomnuj to ho pa hkēt nē.

Anhŷr o mē ato kuwŷ. Mēmo kaxyw na pa hte ā mē ato hwŷr anē? Ixte mē ajahkre mex ā amnhī to amnhīr̄t kaxyw kēt. Ām mē ate amnhī to mex rāhā ho ri apa kaxyw. Kot kaj mē ā amnhī nh̄ipêx anhŷr o ri apa hāmri nh̄um axtem mēhō mē awŷr mōn pōj nē tanhmā mē amā mē ijarēnh to nē mē ijarēnh o:

—Kwa Pawre mē hkwŷjaja na htem Tīrtūm kapēr kwŷm ri Korīt nhō xwȳnhjē jahkre ho pa.

Anhŷr tā pa amnhī tā mē kuma nē ām mē kuma.
⁸ Na pa hte Tīrtūm kapēr kutā amnhī xunhwŷr kēt nē. Na pa hte ām mē ate hkōt amnhī nh̄ipêx o ri apa hā mē amā karō kamā ixihŷx rāhā ho ri mē akōt ixpa. ⁹ Jakamā kot kaj mē hkōt amnhī nh̄ipêx mex o apa pa ja hā mē apumu nē ixkīnh nē. Mē kot axpēn mā ixirerek ā ijarēnh o pa htāā. Ā mē ate amnhī nh̄ipêx anhŷr o apa kaxyw na pa hte mē ato Tīrtūm wŷr o ri ixpa nē kām:

—Pa Tīrtūm. Kwa tanhmā Korīt nhō xwȳnhjē hkrā hto kē mē kot amnhī tomnuj kaga hpa nē hpānhā akapēr kōt pix mā mān amnhī nh̄ipêx rāhā nē. Anē.

¹⁰Tā pa kormā mē awŷr inhmōr xwŷj ri ā amnhī kukamā kagà nh̄ipêx nē mēnh anē. Mē ate kamā harēnh nē mar nē tokyx akupŷm tām amnhī nh̄ipêx kaxyw. Kot pa mē awŷr mō nē Pahihti nhŷ hā mē ate amnhī tomnuj ā mē amā akir. Nom inhmā ā mēmoj tā mē amā ixàkjēr anhŷr prām kēt. Ām ū hā kapēr o mē ajahkre mex nh̄um mē ate inhmar nē hkōt amnhī nh̄ipêx rāhā ho apaja na inhmā hprām.

11 E Kris kôt ixkwýjaja. Ām ja pix. Kwa kér ka mě ixkapēr mar týx ně hkôt amnhí nhípêx mex ně. Ně Tírtüm kôt pix mā ri tanhmā amnhí nhípêx to ho apa rāhā ho apa. Ně tām ri amnhí nhípêx. Ně axpēn kôt ajamakétkati ně akīnh ně axàmnhíx ri apa. Kot kaj mě ã amnhí nhípêx anhýr o apa nhūm Tírtüm mě aköt pa ho pa. Kām mě pajapê htýx kumrēx. Kép mě pamā mě pahkīnh ně mě pajamakétkati jagjênh xwýnh.

12-14 Ně ota jar Kris kôt mě pahkwýjaja pa mě ixpimrāatā mě awýr ixpēr mě. Mě ixpiitā mě inhmā mě akīnh týx jakamā na pa mě awýr ixpēr mě.

Ně kê Pahihti Jejus Kris měmoj to mě akutā nojarêt rāhā ho pa. Nhūm Tírtüm arī kām mě ajapê rāhā ho pa. Nhūm Karō tanhmā mě akrā hto ka mě axpēn to mex pix kukamā mān ajamaxpēr o apa.

Tā e ixkwýjaja. Ām ja pix. Ixpē Pawre na pa mě awýr kagàja nhípêx ně ã měnh anē.

**Tīrtūm kapēr ã kagà nyw
New Testament in Apinayé (BR:apn:Apinayé)**

copyright © 1999 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Apinayé

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Apinayé [apn], Brazil

Copyright Information

© 1999, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Apinayé

© 1999, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
383a4e22-34cd-505f-9cc2-2f9921e7aa9f